

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MIHALA BOBEKA [*MICHAL BOBEK*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2016. gada 21. decembrī¹

Lieta C-213/15 P

**Komisija
pret**

Patrick Breyer

Apelācija — Pieklūve Savienības iestāžu dokumentiem — LESD 15. panta 3. punkts — Regula (EK) Nr. 1049/2001 — Piemērošanas joma — Komisijas rīcībā esošie dokumenti — Procesuālie raksti, ko dalībvalsts iesniegusi tiesvedības Tiesā laikā — Slēgta sēde — Trešo personu piekļuves tiesības — Kārtība — Tiesas darbības atklātība, tai pildot tiesu varas pienākumus

Satura rādītājs

I – Ievads	2
II – Atbilstošās tiesību normas	3
A – Primārie tiesību akti	3
1) Līgums par Eiropas Savienības darbību	3
2) Eiropas Savienības Pamattiesību harta (turpmāk tekstā – “Harta”)	3
B – Sekundārie tiesību akti	4
1) Regula Nr. 1049/2001	4
2) Lēmums par publisku piekļuvi Tiesas rīcībā esošiem dokumentiem saistībā ar tās administratīvo pienākumu izpildi	5
III – Fakti un tiesvedība	5
IV – Pārsūdzētais spriedums un tiesvedība Tiesā	6
V – Vērtējums	7

¹ — Oriģinālvaloda – angļu.

A – Pārsūdzētais spriedums	7
1) Regulas piemērošanas joma	8
2) LESD 15. panta 3. punkta ietekme uz Regulas Nr. 1049/2001 piemērošanas jomas interpretāciju.....	10
B – API risinājuma darbības un praktiskās problēmas	12
C – Tiesas un atklātības princips	13
1) Atklātība Tiesā	13
2) Brīvība saņemt informāciju	14
3) Vērtības, kas ir tiesu atklātības pamatā	15
a) Demokrātiska lietas izskatīšana	16
b) Tiesiskuma kvalitāte	17
4) Salīdzinošās tiesības kā iedvesmas avots	17
D – Piekļuves Tiesas rīcībā esošajiem (ārējiem) tiesas dokumentiem pārskatīšana	19
1) Fiziska trešo personu piekļuve atsevišķiem lietas dokumentiem	21
2) Attālināta trešo personu piekļuve atsevišķiem lietas dokumentiem	22
3) Tiešsaistes piekļuve atsevišķiem tiesas dokumentiem	22
4) Nobeigums	23
E – Tiesāšanās izdevumi.....	23
VI – Secinājumi	25

I – Ievads

1. *Patrick Breyer* (turpmāk tekstā – “atbildētājs”) lūdza Komisiju (turpmāk tekstā – “apelācijas sūdzības iesniedzēja”) nodrošināt piekļuvi procesuālajiem rakstiem, ko dalībvalsts bija iesniegusi Tiesā tiesvedībā par pienākumu neizpildi. Pēc tam, kad tiesvedība tika pabeigta, atbildētājs lūdza apelācijas sūdzības iesniedzēju piešķirt viņam piekļuvi minētajiem procesuālajiem rakstiem saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1049/2001 par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem (turpmāk tekstā – “Regula”)². Komisija šo lūgumu noraidīja. *P. Breyer* cēla prasību Vispārējā tiesā. Vispārējā tiesa atcēla Komisijas lēmumu, nospriežot, ka Komisijai būtu jānodrošina piekļuve pieprasītajiem procesuālajiem rakstiem.

2 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 30. maija Regula (OV 2001, L 145, 43. lpp.).

2. Izskatāmajā apelācijas sūdzībā Komisija apstrīd Vispārējās tiesas spriedumu. Tiesā izskatāmajai lietai ir vairāki slāņi. Pirmais no tiem attiecas uz konkrēto jautājumu, kas ir ticis izvirzīts izskatāmajā apelācijas sūdzībā, proti, vai Komisijas rīcībā esošie dalībvalstu procesuālie raksti ietilpst Regulas piemērošanas jomā? Vai to saturs var tikt izpausts pēc tam, kad ir pabeigta tiesvedība, kuras gaitā tie ir iesniegti?

3. Ņemot vērā Tiesas nostāju lietā *Zviedrija u.c./API* un Komisija (turpmāk tekstā – “*API*”)³, varu vienīgi ieteikt uz abiem minētajiem jautājumiem atbildēt apstiprinoši. Tomēr tas atklāj konkrētās problēmas dziļākos slāņus, kas rada gan praktiskus, gan normatīvus jautājumus. Raugoties no praktiskā viedokļa, vai tiešām lietas dalībniekiem vai personām, kuras ir iestājušās lietā, būtu pienākums pēc attiecīga pieprasījuma saņemšanas izpaust citas personas iesniegto procesuālo rakstu saturu? Vai tas nebūtu jādara Tiesai? Raugoties plašāk no normatīvā viedokļa, cik liela atklātība būtu jānodrošina, Tiesai pildot tiesu varas pienākumus?

II – Atbilstošās tiesību normas

A – *Primārie tiesību akti*

1) *Līgums par Eiropas Savienības darbību*

4. Saskaņā ar LESD 15. panta 1. punktu, “lai veicinātu labu pārvaldību un nodrošinātu pilsoniskas sabiedrības līdzdalību, Savienības iestādes un struktūras darbojas iespējami atklāti”.

5. LESD 15. panta 3. punktā ir noteikts:

“Jebkuram Savienības pilsonim, kā arī jebkurai fiziskai personai, kas dzīvo kādā dalībvalstī, vai juridiskai personai, kam ir juridiskā adrese kādā dalībvalstī, ir tiesības piekļūt Savienības iestāžu un struktūru dokumentiem, neatkarīgi no to veida, ievērojot principus un nosacījumus, ko nosaka saskaņā ar šo punktu.

Eiropas Parlaments un Padome, pieņemot regulas, saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru nosaka vispārējus principus un ierobežojumus, pamatojoties uz sabiedriskām vai privātām interesēm, kas reglamentē minētās tiesības piekļūt dokumentiem.

Katra iestāde nodrošina sava darba pārredzamību un paredz īpašus noteikumus par piekļuvi tās dokumentiem saskaņā ar otrajā daļā minētajām regulām.

Šis pants attiecas uz Eiropas Savienības Tiesu, Eiropas Centrālo banku un Eiropas Investīciju banku tikai tajos gadījumos, kad tās veic administratīvus pienākumus.

[..]”

2) *Eiropas Savienības Pamattiesību harta (turpmāk tekstā – “Harta”)*

6. Hartas 11. panta 1. punktā ir noteikts: “Ikvienai personai ir tiesības uz vārda brīvību. Šīs tiesības ietver uzskatu brīvību un brīvību saņemt un izplatīt informāciju vai idejas bez valsts iestāžu iejaukšanās un neatkarīgi no valstu robežām”.

3 — Spriedums, 2010. gada 21. septembris, *Zviedrija u.c./API* un Komisija, *API/Komisija* un Komisija/*API* (C-514/07 P, C-528/07 P un C-532/07 P, EU:C:2010:541).

7. Saskaņā ar Hartas 42. pantu “Tiesības piekļūt dokumentiem” “ikvienam Savienības pilsonim un jebkurai fiziskai personai, kas dzīvo kādā dalībvalstī, vai juridiskai personai, kuras juridiskā adrese ir kādā dalībvalstī, ir tiesības piekļūt Savienības iestāžu un struktūru dokumentiem neatkarīgi no to veida”.

B – Sekundārie tiesību akti

1) Regula Nr. 1049/2001

8. Regulā Nr. 1049/2001 ir reglamentēta publiska piekļuve Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem.

9. Saskaņā ar Regulas preambulas 2. apsvērumu Regulas mērķis ir dot iespēju “pilsoņiem vēl vairāk iesaistīties lēmumu pieņemšanā un [tā] nodrošina lielāku pārvaldes sistēmas leģitimitāti un efektivitāti demokrātiskā iekārtā, kā arī nosaka tai lielāku atbildību pilsoņu priekšā”. Preambulas 4. apsvērumā ir noteikts, ka tās “mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk nodrošināt sabiedrības tiesības piekļūt dokumentiem”.

10. Saskaņā ar preambulas 10. apsvērumu, “lai padarītu iestāžu darbu atklātāku, Eiropas Parlamentam, Padomei un Komisijai jānodrošina ne tikai šajās iestādēs sagatavoto dokumentu, bet arī saņemto dokumentu pieejamība. Šajā sakarā der atgādināt, ka Amsterdamas Līguma Nobeiguma aktam pievienotā Deklarācija Nr. 35 paredz, ka dalībvalsts var pieprasīt Komisijai vai Padomei bez tās iepriekšējas piekrišanas nenodot trešām personām dokumentus, kas izdoti šajā valstī”.

11. Saskaņā ar preambulas 11. apsvērumu “principā visiem iestāžu dokumentiem jābūt publiski pieejamiem. Tomēr atsevišķos gadījumos būtu jāaizsargā sabiedrības un privātās intereses, nosakot izņēmumus. Vajadzētu dot iestādēm tiesības neizpaust iekšējo pārrunu un apspriežu saturu, ja tas ir nepieciešams to pienākumu izpildes nodrošināšanai. Izvērtējot izņēmuma gadījumus, iestādēm būtu jāņem vērā Kopienas tiesību principi, kas attiecas uz personas datu aizsardzību visās Savienības darbības jomās”.

12. Regulas 2. panta 3. punktā ir noteikts, ka “Regula attiecas uz visiem iestādes dokumentiem, tātad uz dokumentiem, ko tā ir izdevusi, saņēmusi vai kuri ir tās rīcībā un skar jebkuru darbības jomu Eiropas Savienībā”.

13. “Dokumenta” jēdziens Regulas nozīmē ir definēts 3. panta a) punktā kā “jebkura satura informācija neatkarīgi no tās pasniegšanas veida (uz papīra, elektroniskā formā vai skaņu, vizuālie un audiovizuālie ieraksti), kas skar iestādes politiku, darbību un lēmumus”.

14. Regulas 4. pantā ir noteikti vairāki izņēmumi, kas attiecas uz piekļuvi dokumentiem, un ir iztīrāti šādu izņēmumu piemērošanas praktiskie aspekti. Konkrēti, saskaņā ar 4. panta 2. punktu “iestādes var atteikt piekļuvi dokumentam, ja iepazīšanās ar to var kaitēt [...] tiesvedības un juridisku konsultāciju aizsardzībai [...], ja vien iepazīšanās ar to nav saistīta ar sevišķām sabiedrības interesēm”.

15. Regulas 4. panta 4. punktā ir noteikts: “kas attiecas uz trešo personu dokumentiem, iestāde apspriežas ar attiecīgo trešo personu ar mērķi noskaidrot, vai ir jāpiemēro [...] izņēmums, ja nav skaidrības par to, vai šo dokumentu drīkst izsniegt vai ne”, savukārt 4. panta 5. punktā ir noteikts, ka “dalībvalsts var lūgt iestādei atteikt piekļuvi dokumentam, kas ir izdots minētajā dalībvalstī, bez tās iepriekšējas piekrišanas”.

16. Regulas 4. panta 7. punktā ir noteikts laika ierobežojums minēto izņēmumu piemērošanai, proti, “izņēmumi, kas noteikti 1. līdz 3. punktā, ir spēkā tik ilgi, kamēr šāda aizsardzība ir pamatota, ņemot vērā dokumenta saturu. Izņēmumi var būt spēkā ne ilgāk kā 30 gadus. Ja dokumentiem ir piemērojami izņēmumi, kas skar privāto dzīvi vai komerciālās intereses, kā arī ja tie ir slepeni dokumenti, izņēmumus vajadzības gadījumā drīkst piemērot arī pēc šā termiņa”.

2) *Lēmums par publisku piekļuvi Tiesas rīcībā esošiem dokumentiem saistībā ar tās administratīvo pienākumu izpildi*⁴

17. Lēmuma 1. panta 1. punktā ir noteikts, ka to “piemēro visiem Eiropas Savienības Tiesas rīcībā esošiem dokumentiem, proti, dokumentiem, kurus tā administratīvo pienākumu izpildes ietvaros ir sagatavojusi vai saņēmusi un kuri ir tās rīcībā”.

18. Saskaņā ar 3. panta 3. punktu “Eiropas Savienības Tiesa atsaka piekļuvi dokumentam, ko tā izdevusi iekšējām vajadzībām, vai tās saņemtam dokumentam, kurš skar jautājumu, par ko tā vēl nav pieņēmusi lēmumu, ja šī dokumenta izpaušana var būtiski kaitēt lēmumu pieņemšanas procesam Eiropas Savienības Tiesā. Atsaka piekļuvi dokumentam, kas ietver viedokļu izklāstu iekšējām vajadzībām saistībā ar apspriedēm un iepriekšējām pārrunām Eiropas Savienības Tiesā, pat tad, ja lēmums jau ir pieņemts, ja šī dokumenta izpaušana var būtiski kaitēt lēmumu pieņemšanas procesam Eiropas Savienības Tiesā”.

III – Fakti un tiesvedība

19. 2011. gada 30. marta vēstulē atbildētājs lūdza Komisiju piešķirt viņam piekļuvi vairākiem dokumentiem saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1049/2001. Pieprasītie dokumenti attiecās uz tiesvedību par pienākumu neizpildi, ko Komisija 2007. gadā uzsāka pret Vācijas Federatīvo Republiku un Austrijas Republiku un kas attiecās uz Direktīvas (EK) Nr. 2006/24 par datu saglabāšanu⁵ transponēšanu valsts tiesību aktos.

20. Komisija sākotnēji noraidīja lūgumu, bet vēlāk, saņēmusi atkārtotu pieteikumu, nolēma piešķirt piekļuvi, taču tikai daļai no pieprasītajiem dokumentiem. Komisija jo īpaši atteicās piešķirt piekļuvi procesuālajiem rakstiem⁶, ko Austrijas Republika bija iesniegusi tiesvedībā lietā Komisija/Austrija⁷, pamatojoties uz to, ka šie procesuālie raksti neietilpstot Regulas (EK) Nr. 1049/2001 piemērošanas jomā.

21. Komisija norādīja, ka procesuālie raksti ir Tiesas dokuments un ka noteikumi par piekļuvi dokumentiem uz Tiesu attiecas tikai gadījumos, kad tā veic administratīvus pienākumus. Turklāt Tiesas statūtos nav paredzēta procesuālo dokumentu kopiju nosūtīšana trešām personām. Komisija vēl norādīja, ka spriedumā *API*⁸ Tiesa nav skārusi jautājumu par to, vai iestādēm būtu jāpiešķir piekļuve cita tiesvedības dalībnieka procesuālajiem rakstiem. Katrā ziņā šāda interpretācija būtu pretrunā LESD 15. panta noteikumiem, kas liedz interpretēt Regulu Nr. 1049/2001 tādējādi, ka tā attiecas uz dalībvalstu procesuālajiem rakstiem.

4 — Eiropas Savienības Tiesas 2012. gada 11. decembra Lēmums par publisku piekļuvi Eiropas Savienības Tiesas rīcībā esošiem dokumentiem saistībā ar tās administratīvo pienākumu izpildi (OV 2013, C 38, 2. lpp.).

5 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 15. marta Direktīva par tādu datu saglabāšanu, kurus iegūst vai apstrādā saistībā ar publiski pieejamu elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniegšanu vai publiski pieejamu komunikāciju tīklu nodrošināšanu, un par grozījumiem Direktīvā 2002/58/EK (OV 2006, L 105, 54. lpp.).

6 — Šajos secinājumos izmantošu terminu (rakstveida) “procesuālie raksti” kā vispārēju apzīmējumu visiem rakstveida dokumentiem, ko lietas dalībnieki vai personas, kas ir iestājušās lietā, ir iesniegušas tiesvedības Tiesā laikā, ar to saprotot gan (rakstveida) “apsvērumus”, gan (rakstveida) “iesniegumus”.

7 — Spriedums, 2010. gada 29. jūlijs, C-189/09, EU:C:2010:455.

8 — Spriedums, 2010. gada 21. septembris, Zviedrija u.c./API un Komisija, API/Komisija un Komisija/API (C-514/07 P, C-528/07 P un C-532/07 P, EU:C:2010:541).

IV – Pārsūdzētais spriedums un tiesvedība Tiesā

22. 2012. gada 30. aprīlī *P. Breyer* cēla Vispārējā tiesā prasību daļēji atcelt Komisijas lēmumu, ciktāl ar to atteikta piekļuve strīdīgajiem procesuālajiem rakstiem. Viņš apgalvoja, ka Komisija ir pārkāpusi Regulas 2. panta 3. punktu. Somijas Republika un Zviedrijas Karaliste iestājās lietā, lai atbalstītu prasītāja prasījumus.

23. Komisija norādīja, ka dalībvalstu procesuālie raksti nav iestādes rīcībā esoši “dokumenti” Regulas 2. panta 3. punkta izpratnē, lasot to kopā ar šīs regulas 3. panta a) punktu. Komisija arī norādīja, ka tie būtu uzskatāmi par Tiesas dokumentiem, uz kuriem pēc definīcijas neattiecas tiesības piekļūt dokumentiem atbilstoši Regulai Nr. 1049/2001.

24. 2015. gada 27. februāra spriedumā *Breyer/Komisija* (turpmāk tekstā – “pārsūdzētais spriedums”)⁹ Vispārējā tiesa atsaucās uz Tiesas spriedumu *API*. Pirmkārt, tā nosprieda, ka procesuālie raksti, ko ir sagatavojusi trešā persona un kas ir Komisijas rīcībā, ir jāklasificē kā minētās iestādes rīcībā esoši dokumenti. Komisija tos ir saņēmusi, rīkodamās savas kompetences ietvaros, veicot ar tiesvedību saistītas darbības, un tas atbilst Regulas 2. panta 3. punktam, lasot to kopā ar minētās regulas 3. panta a) punktu¹⁰.

25. Otrkārt, Vispārējā tiesa izvērtēja LESD 15. panta 3. punkta ceturtais daļas ietekmi uz Regulas piemērošanas jomu. Tā uzskatīja, ka “no judikatūras par izņēmumu attiecībā uz tiesvedību aizsardzību Regulas [...] Nr. 1049/2001 4. panta 2. punkta otrā ievilkuma izpratnē skaidri izriet, ka Komisijas procesuālie raksti ietilpst šīs regulas piemērošanas jomā, pat ja tie ietilpst [...] Savienības tiesu tiesvedības darbībā un ja uz šo darbību atbilstoši LESD 15. panta 3. punkta ceturtajai daļai neattiecas tiesības piekļūt dokumentiem”¹¹. Atbilstoši Vispārējās tiesas uzskatam no minētā izriet, ka “pēc analogijas ir jāuzskata, ka uz procesuālajiem rakstiem, kurus – tāpat kā strīdīgos procesuālos rakstus – ir iesniegusi dalībvalsts tiesvedības par pienākumu neizpildi ietvaros, tāpat kā uz Komisijas procesuālajiem rakstiem, neattiecas tas izņēmums no tiesībām piekļūt dokumentiem, kurš attiecībā uz Tiesas tiesvedības darbībām ir ieviests LESD 15. panta 3. punkta ceturtajā daļā”¹².

26. Pamatojoties uz iepriekš minēto, Vispārējā tiesa secināja, ka “strīdīgie procesuālie raksti nav Tiesas dokumenti, kas, ņemot vērā LESD 15. panta 3. punkta ceturto daļu, kā tādi būtu izslēdzami no tiesību piekļūt dokumentiem piemērošanas jomas un līdz ar to – no Regulas [...] Nr. 1049/2001 piemērošanas jomas”¹³. Tāpēc, “2012. gada 3. aprīļa lēmumā uzskatot, ka strīdīgie procesuālie raksti neietilpst Regulas [...] Nr. 1049/2001 piemērošanas jomā, Komisija ir pārkāpusi šīs regulas 2. panta 3. punktu”¹⁴.

27. Tāpēc Vispārējā tiesa nolēma atcelt Komisijas lēmumu, ciktāl tajā ir atteikta piekļuve Austrijas procesuālajiem rakstiem.

28. Izskatāmajā apelācijas sūdzībā Komisija, kuru atbalsta Spānijas Karaliste un Francijas Republika, izvirza tikai vienu apelācijas pamatu, proti, ka Vispārējā tiesa ir nepareizi interpretējusi LESD 15. panta 3. punktu. Komisija apgalvo, ka, ņemot vērā tiesvedības darbības specifiku, minētā tiesību norma būtu jāinterpretē tādējādi, ka ar to dalībvalstu procesuālie raksti ir izslēgti no Regulas piemērošanas jomas.

9 — T-188/12, EU:T:2015:124.

10 — Pārsūdzētā sprieduma 47. un 48. punkts.

11 — Pārsūdzētā sprieduma 74. punkts.

12 — Pārsūdzētā sprieduma 80. punkts.

13 — Pārsūdzētā sprieduma 112. punkts.

14 — Pārsūdzētā sprieduma 113. punkts.

29. Atbildes rakstā uz apelācijas sūdzību *P. Breyer*, kuru atbalsta Somijas Republika un Zviedrijas Karaliste, būtībā norāda, ka LESD 15. panta 3. punktā ir izslēgti vienīgi dokumenti, kurus Tiesa sagatavo, veicot tiesvedības darbību, nevis tiesas dokumenti. Tāpēc Vispārējā tiesa, uzskatot, ka Regula ir piemērojama, neesot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā.

30. Rakstveida apsvērumus iesniedza Komisija, *P. Breyer* un četras iepriekš minētās personas, kas ir iestājušās lietā, proti, Spānija, Francija, Somija un Zviedrija, kas visi sniedza arī mutvārdu apsvērumus tiesas sēdē 2016. gada 26. septembrī.

V – Vērtējums

31. Šie secinājumi ir strukturēti šādi. Pirmkārt, ierosinu apstiprināt pārsūdzēto spriedumu, kas loģiski izriet gan no Regulas noteikumiem, gan no Tiesas sprieduma lietā *API*. Pieņemot jauno pēc Lisabonas līguma LESD 15. panta 3. punktu, šie Regulas noteikumi un Tiesas spriedums nekādā ziņā nav tikuši grozīti (A nodaļa). Lai gan piedāvātais risinājums loģiski izriet no Tiesas sprieduma lietā *API* un ir vienīgais iespējamais tā turpinājums, nevar noliegt, ka tam var būt arī visai apšaubāmas praktiskas sekas (B nodaļa).

32. Tāpēc, otrkārt, aicinu Tiesu izmantot šo apelāciju, lai pārskatītu savu institucionālo kārtību attiecībā uz piekļuvi dažiem ar tiesvedības darbību saistītiem dokumentiem. Šajā kontekstā vispirms pievērsīšos (tiesu) atklātības principam, ņemot vērā gan tā normatīvos, gan salīdzinošos aspektus (C nodaļa). Pēc tam īsumā aprakstīšu, kā atklātības princips varētu tikt īstenots Tiesā attiecībā uz piekļuvi dažiem tiesvedības dokumentiem (D nodaļa). Visbeidzot, apsvēršu ar šo apelācijas tiesvedību saistītos tiesāšanās izdevumus (E nodaļa).

A – Pārsūdzētais spriedums

33. Īsi sakot, izskatāmās apelācijas sūdzības pamatā ir šāds jautājums: Vai Komisijai saskaņā ar Regulas noteikumiem ir jāpiešķir trešām personām piekļuve procesuālajiem rakstiem, ko kāda no dalībvalstīm ir iesniegusi lietā, kurā tiesvedība jau ir tikusi pabeigta? Uzskatu, ka gadījumā, ja Tiesa nevēlētos atkāpties no līdzšinējās judikatūras, it īpaši no sprieduma lietā *API*, uz šo jautājumu noteikti būtu jāatbild apstiprinoši.

34. Spriedumā lietā *API* Tiesa izvērtēja, vai Regulas materiālā piemērošanas joma (*ratione materiae*) attiecas uz Komisijas procesuālajiem rakstiem lietās, kas ir izskatīšanā Tiesā. No vienas puses, Tiesa ir atzinusi, ka tiesvedības darbībai kā tādai nav piemērojamas tiesības piekļūt dokumentiem¹⁵. No otras puses, Tiesa, pamatojoties uz izņēmumu, kas saistībā ar tiesvedības aizsardzību ir paredzēts Regulas 4. panta 2. punktā, ir nošķīrusi lietas, kas ir izskatīšanā, no lietām, kuru izskatīšana jau ir pabeigta.

35. Veicot šo nošķirumu, Tiesa norādīja, ka tādu Komisijas procesuālo rakstu publiskošana, kas tikuši iesniegti lietās, kuras vēl ir izskatīšanā, varētu tikt uzskatīta par tādu, kas kaitē attiecīgās tiesvedības aizsardzībai. Tomēr situācija ir citāda lietās, kuru izskatīšana ir pabeigta, proti, ja attiecīgā tiesvedība ir pabeigta un ir pieņemts Tiesas nolēmums. Pēdējā minētajā gadījumā vairs nav pamata uzskatīt, ka procesuālo rakstu publiskošana varētu kaitēt Tiesas veiktajām tiesvedības darbībām, jo šīs darbības jau ir pabeigtas¹⁶.

15 — Skat. spriedumu, 2010. gada 21. septembris, Zviedrija u.c./*API* un Komisija, *API*/Komisija un Komisija/*API* (C-514/07 P, C-528/07 P un C-532/07 P, EU:C:2010:541, 79. un nākamie punkti).

16 — Skat. spriedumu, 2010. gada 21. septembris, Zviedrija u.c./*API* un Komisija, *API*/Komisija un Komisija/*API* (C-514/07 P, C-528/07 P un C-532/07 P, EU:C:2010:541, 130. un 131. punkts).

36. Ir svarīgi norādīt, ka spriedumā lietā *API* Tiesa principā neizslēdza piekļuvi Komisijas procesuālajiem rakstiem lietās, kuras vēl ir izskatīšanā (un noteikti ne lietās, kuru izskatīšana jau ir pabeigta). Tā tikai izteica vispārēju pieņēmumu par risku attiecībā uz tiesvedības aizsardzību lietās, kuras vēl ir izskatīšanā¹⁷. Tas nozīmē, ka Komisijai nav konkrēti jāizvērtē katrs pieprasītais dokuments, lai atteiktu piekļuvi. Šis pieņēmums ļauj novirzīt pierādīšanas pienākumu.

37. Minētais pieņēmums tomēr nekādi neietekmē pieejamo dokumentu definīciju Regulas izpratnē. Gluži pretēji – no sprieduma lietā *API* būtībā izriet, ka gan lietās, kas vēl ir izskatīšanā, gan lietās, kuru izskatīšana jau ir pabeigta, Komisijas procesuālie raksti, kas ir tikuši iesniegti Tiesā, ja tie Komisijai tiek pieprasīti, ietilpst Regulas piemērošanas jomā un atbilst Regulā minētajai jēdziena “dokuments” definīcijai.

38. Runājot par šo lietu, neredzu iemeslu, kādēļ tāds pats loģiskais pamatojums nebūtu attiecināms uz dalībvalstu procesuālajiem rakstiem, kas ir Komisijas rīcībā. Šāds secinājums nepārprotami izriet no Regulas formulējuma un loģiskā pamatojuma (1). Jaunieviestie LESD 15. panta 3. punkta noteikumi to nekādā ziņā nemaina (2).

1) Regulas piemērošanas joma

39. Kā liecina tās nosaukums, Regula *ratione institutionae* ir piemērojama Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem. Praksē minētā piemērojamība *ratione institutionae* tikai norāda uz to, kurām iestādēm var tikt lūgta piekļuve dokumentiem. Tas, kādi dokumenti attiecīgajai iestādei faktiski var tikt pieprasīti, ir pavisam cits jautājums, kas ir saistīts ar Regulas *ratione materiae* piemērojamību.

40. Kas attiecas uz tās *ratione materiae* piemērošanas jomu, Regulā ir saglabāta ļoti plaša jēdziena “dokuments” definīcija, kas noteikta 3. panta a) punktā, lasot to kopā ar 2. panta 3. punktu, proti, “dokuments” ir “jebkura satura informācija neatkarīgi no tās pasniegšanas veida [...], kas skar iestādes politiku, darbību un lēmumus”.

41. No Regulas 2. panta 3. punkta nepārprotamā formulējuma izriet, ka pieejamie dokumenti nekādā gadījumā nav tikai tie dokumenti, kurus ir *sagatavojis* Eiropas Parlaments, Padome vai Komisija. Regulas 2. panta 3. punkts attiecas uz “iestādes” dokumentiem, proti, uz dokumentiem, ko tā ir “saņēmusi vai kuri ir tās rīcībā un skar jebkuru darbības jomu Eiropas Savienībā”¹⁸. Tātad dokumenta autora identitāte neierobežo to dokumentu loku, kuri ir pieejami saskaņā ar Regulas noteikumiem.

42. Tāpēc tas, ka pieprasīto dokumentu nav sagatavojusi iestāde, nekādi neietekmē Regulā noteikto jēdziena “dokuments” definīciju. Ar šo regulu nepārprotami ir atcelta tā dēvētā “autora norma”¹⁹. Vienīgais izšķirošais faktors ir tas, ka kādas no trim iestādēm, uz kurām attiecas konkrētais sekundārais tiesību akts, rīcībā ir attiecīgie dokumenti.

43. To, ka ir iespējams lūgt piekļuvi arī tādiem dokumentiem, kurus nav nepārprotami sagatavojusi kāda no iestādēm, apstiprina arī Regulas sistēmiskais lasījums. Regulas 4. panta 4. un 5. punktā ir paredzēti trešo personu un dalībvalstu mehānismi tādu dokumentu publiskošanā, ko nav izdevis Eiropas Parlaments, Padome vai Komisija. Likumdevējs tātad acīmredzami ir paredzējis, ka Regulai būtu jābūt piemērojama arī trešo personu dokumentiem.

17 — Skat. spriedumu, 2010. gada 21. septembris, Zviedrija u.c./*API* un Komisija, *API*/Komisija un Komisija/*API* (C-514/07 P, C-528/07 P un C-532/07 P, EU:C:2010:541, 92. un nākamie punkti).

18 — Skat. spriedumus, 2007. gada 18. decembris, Zviedrija/Komisija (C-64/05 P, EU:C:2007:802, 55. punkts), un 2011. gada 21. jūlijs, Zviedrija/*MyTravel* un Komisija (C-506/08 P, EU:C:2011:496, 88. punkts). Skat. arī Regulas preambulas 10. apsvērumu.

19 — Skat. spriedumu, 2007. gada 18. decembris, Zviedrija/Komisija (C-64/05 P, EU:C:2007:802, 56. punkts).

44. Regulas 3. panta a) punktā noteiktajā jēdziena “dokuments” definīcijā ir minēts vēl tikai viens nosacījums, proti, tas, ka dokuments skar “iestādes politiku, darbību un lēmumus”.

45. Šajā lietā dokumenti, kuriem Komisija ir lūgta nodrošināt piekļuvi, ir kādas dalībvalsts iesniegtie procesuālie raksti, kas ir Komisijas rīcībā, jo Komisija ir otra lietas dalībiece attiecīgajā tiesvedībā. Nav šaubu, ka Komisija, uzsākot un turpinot tiesvedību par pienākumu neizpildi, ir rīkojusies savas atbildības jomas ietvaros²⁰. Tāpēc būtu loģiski, ja Regulas noteikumi būtu piemērojami visiem dokumentiem, kas attiecas uz minēto tiesvedību un ir Komisijas rīcībā. Tas it īpaši attiecas uz procesuālajiem rakstiem, ko ir iesnieguši lietas dalībnieki vai personas, kas iestājušās lietā.

46. Tāpēc nav nekādu šaubu par to, ka Komisijas rīcībā esošie dalībvalstu procesuālie raksti ir dokumenti Regulas 3. panta a) punkta, lasot to kopā ar tās 2. panta 3. punktu, izpratnē.

47. Tāpat ir skaidrs, ka atsevišķos gadījumos piekļuve dokumentiem var tikt liegta, pamatojoties uz kādu no Regulas 4. pantā paredzētajiem izņēmumiem. Šāda izņēmuma esamība konkrētā gadījumā neietekmē pašu “dokumenta” jēdziena definīciju. Dokumentu atbilstība jēdziena “dokuments” definīcijai un faktiskā piekļuves nodrošināšana attiecīgajiem dokumentiem ir divi dažādi jautājumi²¹. Tā, konkrēti, saskaņā ar Regulas 4. panta 2. punkta otro ievilkumu iestāde, kuras rīcībā ir kāds dokuments, var atteikt piekļuvi šim dokumentam, ja iepazīšanās ar to var kaitēt tiesvedības aizsardzībai, ja vien iepazīšanās ar šo dokumentu nav saistīta ar sevišķām sabiedrības interesēm.

48. Minēto iemeslu dēļ nevaru piekrist uzskatam, ko tiesas sēdē pauda Spānijas valdība. Būtībā tā norādīja, ka uz dalībvalstu procesuālo rakstu iespējamo publiskošanu attiecas nevis Regulas noteikumi, bet gan attiecīgo dalībvalstu tiesību normas. Tas nozīmētu, piemēram, ka fiziskai personai, kura vēlas piekļūt Austrijas Republikas procesuālajiem rakstiem, šie dokumenti būtu jāpieprasa Austrijas valdībai saskaņā ar Austrijas tiesību aktiem.

49. Šāda uzskata pareizība ir apšaubāma divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, ar to nav ņemts vērā Regulas formulējums, kas ir iztirzāts iepriekšējos šīs nodaļas punktos (40.–43. punkts) un nepārprotami attiecas uz šādiem dokumentiem. Otrkārt, dalībvalstu procesuālie raksti, lai gan tos ir sagatavojušas dalībvalstis, būtībā ir Savienības dokumenti, – tie ir sagatavoti tiesvedībai Tiesā un, pārējām Savienības iestādēm iesaistoties minētajā tiesvedībā, tie nonāk arī pārējo Savienības iestāžu rīcībā. Šie dokumenti nav sagatavoti tikai dalībvalstu iekšējām vajadzībām un izmantošanai attiecīgās dalībvalsts teritorijā. Piekļuve daļai dokumentu, uz kuriem acīmredzami attiecas Regulas noteikumi, nevar būt atkarīga no 28 atšķirīgām valstu sistēmām.

50. Visbeidzot, kā norādīts šo secinājumu 35. punktā, spriedumā lietā *API* Tiesa attiecībā uz tiesvedības aizsardzību nošķīra lietas, kas ir izskatīšanā, un lietas, kuru izskatīšana jau ir pabeigta. Ja lieta vēl ir izskatīšanā, var tikt uzskatīts, ka procesuālo rakstu publiskošana varētu kaitēt attiecīgās tiesvedības aizsardzībai. Ja lietas izskatīšana jau ir pabeigta, vairs nav pamata uzskatīt, ka procesuālo rakstu publiskošana varētu kaitēt Tiesas veiktajām tiesvedības darbībām.

51. Konkrētajā lietā tiesvedība jau ir pabeigta un nepastāv nekāda acīmredzama sakarība starp šo lietu un citām lietām, kuras vēl ir izskatīšanā. Ja netiek pierādīts pretējais, var tikt pieņemts, ka attiecīgo procesuālo rakstu publiskošana vairs nevar kaitēt tiesvedības aizsardzībai. Iestādei, kuras rīcībā ir pieprasītais dokuments, šajā gadījumā – Komisijai, ir jānorāda konkrēti iemesli piekļuves attiecīgajam dokumentam atteikumam, pamatojoties uz 4. panta 2. punktā paredzēto izņēmumu. Ja tādu nav, saskaņā ar Regulas noteikumiem Komisijas rīcībā esošie dalībvalstu procesuālie raksti ir jāpublisko.

20 — Var piebilst, ka tas pats attiecas arī uz cita veida tiesvedībām Tiesā, kurās ir iesaistīta Komisija, it īpaši uz prejudiciālā nolēmuma tiesvedību. Arī pēdējā minētajā tiesvedības veidā Komisija, pieņemot lēmumu iestāties lietā atbilstoši Tiesas Statūtu 23. pantam, protams, rīkojas savas atbildības jomas ietvaros Regulas 3. panta a) punkta izpratnē.

21 — Skat. manus secinājumus lietā *Typke/Komisija* (C-491/15 P, EU:C:2016:711, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

2) LESD 15. panta 3. punkta ietekme uz Regulas Nr. 1049/2001 piemērošanas jomas interpretāciju

52. Komisijas vienīgais apelācijas pamats būtībā attiecas uz to, kā ir interpretējama ar Lisabonas līgumu ieviesta tiesību norma, proti, LESD 15. panta 3. punkts, it īpaši tā ceturtnā daļa.

53. Komisija faktiski apgalvo, ka, interpretējot Regulu, būtu jāņem vērā LESD 15. panta 3. punkta ceturtnā daļa, lasot to kopā ar šā punkta pirmo daļu. Pēc Komisijas domām, ar 15. panta 3. punktu ir ierobežota Regulas *ratione materiae* piemērošanas joma, izslēdzot no tās ne tikai Tiesas dokumentus, bet plašākā nozīmē – visus tiesas dokumentus. Tāpēc būtu jāizslēdz arī iespēja piekļūt Komisijas rīcībā esošajiem dalībvalstu procesuālajiem rakstiem.

54. Komisija, kuru atbalsta Spānijas un Francijas valdības, tomēr nošķir dažādus tiesas dokumentu veidus. Komisija norāda, ka tā nodrošinātu piekļuvi procesuālajiem rakstiem, ko ir sagatavojusi iestāde, uz kuru attiecas Regulas noteikumi (proti, Eiropas Parlaments, Padome vai Komisija), jo šiem procesuālajiem rakstiem ir duāls raksturs – tie vienlaikus ir gan tiesas, gan iestādes dokumenti. Tiesas sēdē Komisija plašāk skaidroja šo dalījumu, norādot, ka tā nodrošinātu piekļuvi saviem procesuālajiem rakstiem vai – pēc apspriešanās ar attiecīgo iestādi – procesuālajiem rakstiem, ko ir sagatavojusi cita iestāde, uz kuru attiecas Regulas noteikumi, lai nodrošinātu iestāžu darbības demokrātisku kontroli.

55. P. Breyer, kā arī Somijas un Zviedrijas valdības norāda, ka LESD 15. panta 3. punktam nebūtu jāietekmē Regulas interpretācija. Minētās personas uzskata, ka LESD 15. panta 3. punkta ceturtnā daļa attiecas tikai uz Tiesas tiesvedības darbību. Šī tiesību norma nevarot tikt interpretēta kā tāda, kas attiecas uz tiesas dokumentiem vispārīgi. Minētās personas iebilst arī pret Komisijas ierosināto dalījumu, kura pamatā ir “duālā rakstura teorija”.

56. Nevaru piekrist Komisijas piedāvātajai LESD 15. panta 3. punkta interpretācijai. Šķiet, ka tās pamatā ir nedaudz selektīvs minētās tiesību normas lasījums.

57. LESD 15. panta 3. punkta pirmajā daļā ir paredzētas vispārējas tiesības piekļūt Savienības iestāžu dokumentiem. Minētā punkta ceturtnajā daļā šis vispārīgais noteikums ir sašaurināts, iekļaujot šādu norādījumu: “Šis pants attiecas uz Eiropas Savienības Tiesu, Eiropas Centrālo banku un Eiropas Investīciju banku tikai tajos gadījumos, kad tās veic administratīvus pienākumus”.

58. Tādējādi ar šo tiesību normu patiešām tiek ierobežotas tiesības piekļūt dokumentiem, attiecinot tās tikai uz vienu Tiesas darbības jomu, proti, administratīvo pienākumu izpildi. Interpretējot šo tiesību normu, var rasties zināmas šaubas par terminoloģijas lietojumu²². Turklāt atsevišķos gadījumos var būt grūti iezīmēt robežu: Vai konkrētais pienākums, kuru veic Tiesa, ir tiesu varas pienākums vai administratīvs pienākums? Vai pienākumiem vienmēr ir tikai administratīvs pienākums vai tikai tiesu varas pienākums?

59. Tomēr nav nekādu šaubu par to, ka, gramatiski interpretējot minēto tiesību normu, LESD 15. panta 3. punkta ceturtnajā daļā pirmām kārtām ir paredzēts *institucionāls* izņēmums, kas ietver otru – *funkcionālu* – izņēmumu. Minētajā tiesību normā ir ietverta divpakāpju definīcija, – uz *Tiesu* (iestāde) [attiecīgais pants] attiecas tikai tajos gadījumos, kad tā veic *administratīvus pienākumus* (darbības veids).

22 — Iespējams, ir vērts pieminēt, ka LESD 15. panta 3. punkta ceturtnajā daļā ir minēti “administratīvie pienākumi”. Taču nedz minētajā tiesību normā, nedz Regulas 4. panta 2. punktā paredzētajā izņēmumā nav lietots termins “tiesvedības darbība”. Tomēr, pieņemot, ka Tiesa var rīkoties, tikai veicot “administratīvus pienākumus” vai, *a contrario*, “tiesu varas pienākumus” (un ka *tertium non datur*), praksē “tiesu varas pienākumu” izpilde varētu tikt pielīdzināta “tiesvedības darbībai”, bet “administratīvo pienākumu” izpilde – “administratīvajai darbībai”.

60. Praksē šajā Līguma normā vienkārši ir noteikts, ka Tiesai kā iestādei nedrīkst tikt iesniegti pieteikumi attiecībā uz piekļuvi informācijai, ja pieprasījuma saturs attiecas uz Tiesas tiesu varas pienākumu izpildi. Turpretī Tiesai kā iestādei var tikt iesniegti šādi informācijas pieprasījumi, ja tie attiecas uz tās administratīvo pienākumu izpildi²³.

61. Tāpat ir skaidrs, ka definīcijas funkcionālā elementa piemērojamība ir acīmredzami pakārtota institucionālajai definīcijai, kura tiek piemērota automātiski. Citiem vārdiem sakot, definīcijas funkcionālais elements tiek piemērots tikai tādā gadījumā, ja Tiesai kā iestādei ir iesniegts attiecīgs pieteikums. Līguma noteikumi neliecina par to, ka šo definīciju būtu paredzēts paplašināt, pārsniedzot esošās institucionālās robežas, tādējādi paredzot jaunu *de facto* izņēmumu attiecībā uz piekļuves tiesībām.

62. Taču Komisija šajā lietā būtībā pauž tieši šādu nostāju. Komisija apgalvo, ka LESD 15. panta 3. punkts būtu jāinterpretē tādējādi, ka ar to tiek aizsargāta tiesvedības darbība kā tāda. Tomēr, ja minētais izņēmums zaudētu galveno – institucionālo – aspektu, tam patiesībā būtu ļoti tālejošas sekas, – tādā gadījumā varētu tikt liegta piekļuve jebkuram dokumentam, kas ir saistīts ar Tiesas tiesvedības darbību, neatkarīgi no tā, kas šo dokumentu ir sagatavojis un kā rīcībā tas ir. Tādējādi no Regulas piemērošanas jomas ja ne neatgriezeniski, tad katrā ziņā sistemātiski tiktu izslēgti visi dokumenti, ko ir izdevusi kāda iestāde vai kas ir kādas iestādes rīcībā un attiecas uz Tiesas tiesvedības darbību.

63. To, kāpēc šāda pieeja nav pieņemama, var saprast, pievēršot uzmanību Komisijas argumentācijā vērojamajām loģiskajām pretrunām. Nonākot galējībās, Komisijas piedāvātā LESD 15. panta 3. punkta ceturtās daļas interpretācija nozīmētu to, ka Komisija pati nedrīkstētu publiskot savus procesuālos rakstus vai, piemēram, Padomes vai Eiropas Parlamenta sagatavotos procesuālos rakstus. Minētie procesuālie raksti arī attiecas uz Tiesas veiktajiem tiesu varas pienākumiem, uz kuriem, ja Komisijas izvirzītie argumenti tiktu atzīti par pamatotiem, turpmāk attiektos LESD 15. panta 3. punkta ceturtajā daļā paredzētais izņēmums.

64. Minēto iemeslu dēļ gan gramatiska, gan sistēmiska LESD 15. panta 3. punkta ceturtās daļas interpretācija ir pretrunā interpretācijai, ko šajā lietā piedāvājusi Komisija.

65. Turklāt šķiet, ka Komisijas piedāvātā interpretācija ir pretrunā arī Lisabonas līguma, kas vairākkārt ir ticis pieminēts šajā apelācijas tiesvedībā, vispārējam mērķim. Ņemot vērā citas Līgumu normas pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā, piemēram, LES 1. pantu un LESD 298. pantu, kā arī Hartas 11. un 42. pantu, kas attiecas uz atklātību un pārskatāmību, šķiet, ka LESD 15. panta 3. punkta ceturtās daļas vispārējais mērķis ir kaut ko *nevis izslēgt*, bet gan nepārprotami *iekļaut*, proti, noteikt, ka Tiesai, veicot administratīvus pienākumus, nepārprotami ir jāievēro informācijas pieejamības princips.

66. Manā izpratnē nedz gramatiska, nedz sistēmiska, nedz arī kontekstuāla LESD 15. panta 3. punkta interpretācija neliecina par to, ka minētā tiesību norma varētu tikt interpretēta kā ierobežojums Regulā paredzētajai piekļuves dokumentiem piemērojamībai, tostarp attiecībā uz piekļuvi Komisijas rīcībā esošajiem procesuālajiem rakstiem.

67. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu noraidīt šo apelācijas sūdzību.

23 — Šādu pieeju Tiesa izmantoja savā 2012. gada 11. decembra Lēmumā.

B – API risinājuma darbības un praktiskās problēmas

68. Manuprāt, piedāvātais šīs lietas risinājums, kas ir aprakstīts iepriekš, pašreizējā juridiskajā kontekstā ir vienīgais iespējamais risinājums, ja Tiesa nevēlas atkāpties no sprieduma lietā *API* nospriestā, vienlaikus ievērojot Regulas plašo interpretāciju, kuru vēl pastiprina iestāžu atklātība, ko izraisījusi Lisabonas līguma stāšanās spēkā.

69. Tomēr nevar noliegt, ka dažas no risinājuma, kuru dēvēju par “*API* pieeju”, praktiskajām sekām varētu šķist problemātiskas to darbības ziņā. Pirms aprakstīt trīs no tām, vēlos uzsvērt, ka šīs praktiskās grūtības būtu jāņem vērā, apsverot praktiski realizējamus nākotnes risinājumus saistībā ar jautājumu par piekļuvi dažiem Tiesas dokumentiem. Taču tie nebūtu izmantojami, lai ierobežotu esošo piekļuves dokumentiem piemērojamību.

70. Pirmkārt, *API* pieeja, kura, iespējams, vēl tiks paplašināta šajā lietā, rada nevienlīdzību lietas dalībnieku starpā. Komisijai vai, iespējams, citai ES iestādei var tikt lūgts publiskot procesuālos rakstus, ko ir iesniegusi otra puse vai persona, kas iestājusies lietā. Tādējādi viens no lietas dalībniekiem, uz kuru būtu jāattiecas tādiem pašiem noteikumiem kā uz jebkuru citu attiecīgās lietas dalībnieku, tādējādi pēkšņi kļūst par *de facto* tiesnesi, kurš (protams, netieši) lemj par citu lietas dalībnieku interesēm attiecībā uz procesuālo rakstu publiskošanu. Nevēlos norādīt, ka lietas dalībniekam, kuram ir šādas priekšrocības, varētu būt ļauni nolūki vai jebkāda vēlēšanās ļaunprātīgi izmantot savu stāvokli, taču šāda situācija pati par sevi ir problemātiska.

71. Otrkārt, pastāv risks, ka varētu rasties trūkumi dokumentu pieejamības ziņā. Pamatojoties uz *API*, piekļuve trešo personu dokumentiem, piemēram, procesuālajiem rakstiem, šķiet, ir atkarīga no tā, vai Komisija vai cita iestāde, uz kuru attiecas Regulas noteikumi, ir attiecīgās Tiesas tiesvedības dalībniece. Ja tā nav, Regula *de facto* nebūs piemērojama. Tāpēc atsevišķos gadījumos procesuālie raksti, kuriem principā varētu tikt nodrošināta piekļuve, vismaz pēc tam, kad tiks pabeigta lietas izskatīšana, nebūs pieejami, jo attiecīgās iestādes vienkārši nebūs piedalījušās konkrētajā tiesvedībā.

72. Treškārt, saskaņā ar *API* pieeju Komisijai un, iespējams, arī Eiropas Parlamentam vai Padomei, ja šīs iestādes ir Tiesas tiesvedības dalībnieces, ir jāizvērtē pieteikums par piekļuvi dokumentiem. Izvērtēšanas gaitā attiecīgajai iestādei ir jānovērtē vairāki aspekti un tostarp ir jāapsver, vai konkrētajā gadījumā nav piemērojams kāds no Regulas 4. pantā paredzētajiem izņēmumiem un vai konkrētā lieta nav saistīta ar citām lietām, un attiecīgi nebūtu jāpiemēro *API* paredzētais (pagaidu) izņēmums, kas attiecas uz savstarpēji saistītām lietām. Nekādā gadījumā nevēlos apšaubīt to iestāžu augsto zināšanu līmeni, uz kurām attiecas Regulas noteikumi, taču lietas dalībniekam vai personai, kas ir iestājusies lietā, visdrīzāk nebūs pieejama visa nepieciešamā informācija par konkrētās lietas materiāliem vai citām lietām, kas vēl ir izskatīšanā un varētu būt saistītas ar konkrēto lietu.

73. Visi iepriekš minētie apsvērumi liek izdarīt vienu acīmredzamu, bet ļoti būtisku un vajadzīgu secinājumu, – lēmumi par piekļuvi tiesas dokumentiem galvenokārt būtu jāpieņem Tiesai, nevis lietas dalībniekiem vai personām, kas ir iestājušās lietā. Vairāku praktisku un arī normatīvu iemeslu dēļ par piekļuvi tiesas materiāliem galvenokārt būtu jālemj personai, kuras pārziņā šie materiāli ir²⁴.

74. Visā visumā plaša Regulas noteikumu interpretācija, kas ļauj plaši definēt jēdzienu “dokuments”, un atsacīšanās no tā dēvētās autora normas noteikti liek izdarīt secinājumu, kas ir aprakstīts A nodaļā. Tomēr, kā izklāstīts šajā nodaļā, kritiskam vērotājam, atklāti runājot, joprojām paliek sajūta, ka iestādei, šajā gadījumā – Komisijai, būtībā tiek uzlikts pienākums veikt darbu, kas patiesībā būtu jāveic Tiesai pašai.

24 — Tādējādi kopumā pievienojos priekšlikumam, kas attiecībā uz piekļuvi tiesas dokumentiem lietās, kuras vēl ir izskatīšanā, jau ir ticis izteikts ģenerāladvokāta L. M. Pojareša Maduru [*L. M. Poiares Maduro*] secinājumos *Zviedrija u.c./API* un Komisija, *API/Komisija* un Komisija/*API* (C-514/07 P, C-528/07 P un C-532/07 P, EU:C:2009:592, 14. punkts).

75. Tāpēc nākamajā nodaļā (C nodaļa) plašāk iztirzāšu iemeslus, kādēļ Tiesai pašai būtu jāuzņemas šis pienākums. Pēc tam D nodaļā īsumā aprakstīšu, kā praksē izpildīt šo uzdevumu.

C – Tiesas un atklātības princips

76. Tiesai nav jānodrošina piekļuve dokumentiem, izņemot gadījumus, kad tā veic administratīvus pienākumus. Tomēr tas nenozīmē, ka uz Tiesu neattiecas vispārējais atklātības princips (1). Tāpat daži (tiesu) atklātības elementi ir saistīti arī ar Hartā paredzētajām tiesībām uz informācijas brīvību (2). Raugoties plašāk, tiesas savā ikdienas tiesvedības darbībā principā vairs nevar izvairīties no atklātības kā vērtības (3), ko nepārprotami apliecina arī salīdzinošās tiesības kā iedvesmas avots (4).

1) Atklātība Tiesā

77. Tiesai kā iestādei nav jānodrošina piekļuve dokumentiem gadījumos, kad tā veic tiesu varas pienākumus. Tomēr tas nenozīmē, ka uz Tiesu neattiecas vispārējais atklātības princips²⁵, kas ir nostiprināts vairākās Līgumu normās²⁶.

78. Pirmkārt, saskaņā ar LESD 15. panta 3. punktu (kā minēts iepriekš šo secinājumu 52.–66. punktā) pienākums nodrošināt piekļuvi dokumentiem uz Tiesu attiecas tikai tad, kad tā veic administratīvus pienākumus. Tomēr LESD 15. panta 1. punktā, kas tika ieviests ar Lisabonas līgumu, atklātības principa piemērošanas joma nepārprotami ir tikusi paplašināta, aptverot visas Savienības iestādes. Šajā punktā ir norādīts, ka, “lai veicinātu labu pārvaldību un nodrošinātu pilsoniskas sabiedrības līdzdalību, Savienības iestādes un struktūras darbojas iespējami atklāti”. LES 13. panta 1. punktā Eiropas Savienības Tiesa ir minēta kā viena no Savienības iestādēm. Līdz ar to Tiesai ir jāievēro atklātības princips.

79. Otrkārt, atklātības princips ir uzsvērts arī citās Līgumu normās redakcijā pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā. LES preambulā ir izklāstīti vispārīgie mērķi, ko Savienībai ir izvirzījušas Augstās līgumslēdzējas puses. Preambulā, nenošķirot iestādes, ir īpaši uzsvērtā vispārēja nepieciešamība “arī turpmāk attīstīt iestāžu demokrātisku un efektīvu darbību”. LES 1. panta otrajā daļā ir noteikts, ka “šis Līgums ir jauna pakāpe, veidojot vēl ciešāku Eiropas tautu savienību, kur *lēmumu pieņemšana ir cik iespējams atklāta un cik iespējams tuvināta pilsoņiem*”²⁷.

80. Treškārt, kā apstiprinājusi arī Tiesa, “pārskatāmības princips [..] ļauj nodrošināt pilsoņiem vēl lielāku iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā, kā arī nodrošina lielāku pārvaldes sistēmas legimitāti, efektivitāti un atbildību demokrātiskā iekārtā”²⁸.

25 — Runājot par Tiesu un tiesu iestādēm kopumā, lietošu terminu “atklātība”, nevis “pārskatāmība”. Tiesu darbība nekad nevar būt pārrēdzama, ja vien būtiski nemainās tiesu darbības veids. Tomēr tiesas var censties nodrošināt pietiekamu atklātību, proti, būt gan fiziski, gan intelektuāli pieejamas pilsoņiem.

26 — Skat., piemēram, Alemanno, A., Stefan, O., “Openness at the Court of Justice of the European Union: Toppling a Taboo”, no: *Common Market Law Review*, 51. sēj., Kluwer Law International, 2014, 97.–139. lpp. Runājot plašākā nozīmē par atklātību un pārskatāmību Eiropas Savienības kontekstā, skat. Prechal, S., De Leeuw, M. E., “Transparency: A General Principle of EU Law?”, no: Bernitz, U. u.c. (izd.), *General Principles of EC Law in a Process of Development*. Kluwer Law International, Londona, 2008, 201.–242. lpp.; Dyrberg, P., “Accountability and Legitimacy: What is the Contribution of Transparency?”, no: Arnall, A., Wincott, D. (izd.), *Accountability and Legitimacy in the European Union*. Oxford University Press, Oksforda, 2002, 81.–96. lpp.; Rideau, J. (dir), *La transparence dans l'Union européenne – Mythe ou principe juridique?* L.G.D.J., Parīze, 1999; Curtin, D., *Executive Power of the European Union. Law, Practices, and the Living Constitution*. Oxford University Press, Oksforda, 2009, 204.–245. lpp.; Coudray, L., “La transparence et l'accès aux documents”, no: Auby, J.-B., Dutheil de la Rochère, J. (dir), *Traité de droit administratif européen*, 2. izdevums, Bruylant, Brisele, 2014, 699.–712. lpp.

27 — Skat. arī LES 10. panta 3. punktu, kas ir ietverts II sadaļā “Noteikumi par demokrātijas principiem”, un plašākā nozīmē – arī LESD 298. panta 1. punktu.

28 — Skat. spriedumu, 2010. gada 9. novembris, *Volker und Markus Schecke un Eifert* (C-92/09 un C-93/09, EU:C:2010:662, 68. punkts un tajā minētā judikatūra).

81. Kopumā, vispārējais pienākums nodrošināt atklātību vienādi attiecas uz *visām* Savienības iestādēm. Līgumos ir noteiktas skaidras prasības, saskaņā ar kurām arī Tiesai – tāpat kā jebkurai citai iestādei – ir jāievēro atklātības princips.

2) Brīvība saņemt informāciju

82. Tiesas pienākums nodrošināt pietiekamu atklātību, veicot tiesu varas pienākumus, izriet arī no noteikumiem par pamattiesībām, kas nostiprinātas Hartā. Manuprāt, šajā ziņā atbilstošā tiesību norma ir nevis Hartas 42. pants (tiesības piekļūt dokumentiem), bet gan tās 11. pants (vārda un informācijas brīvība).

83. Hartas 42. pantā, kas ir ietverts V sadaļā “Pilsoņu tiesības”, ir paredzētas vispārējas tiesības piekļūt Savienības iestāžu dokumentiem. Tāpēc, vērtējot šo tiesību normu atsevišķi, varētu uzskatīt, ka saskaņā ar Hartas 42. pantu *visām Savienības iestādēm*, arī Tiesai, ir pienākums ievērot tiesības piekļūt dokumentiem.

84. Tomēr saskaņā ar LESD 15. panta 3. punkta ceturto daļu uz Tiesu šis pienākums attiecas tikai gadījumos, kad tā veic administratīvus pienākumus. Saskaņā ar Hartas 52. panta 2. punktu “šajā Hartā atzītās tiesības, kuras ir paredzētas Līgumos, izmanto saskaņā ar noteiktajiem nosacījumiem un ierobežojumiem”. Šajā ziņā paskaidrojumi attiecībā uz Hartu palīdz pareizi interpretēt 42. panta noteikumus. Saskaņā ar šiem paskaidrojumiem tiesības piekļūt dokumentiem ir izmantojamas saskaņā ar nosacījumiem un ierobežojumiem, kas paredzēti LESD 15. panta 3. punktā.

85. Tātad Hartas 42. panta noteikumi uz Tiesu ir attiecināmi tikai tad, kad tā veic administratīvus pienākumus. Gadījumos, kad Tiesa veic tiesu varas pienākumus, minētā tiesību norma tai nav piemērojama.

86. Tomēr tas, ka šīs konkrētās tiesības nav piemērojamas, neliedz piemērot citas, plašākas tiesības, kas ir nostiprinātas Hartā. Šajā lietā uz informācijas brīvību attiecas arī Hartas 11. pants. Saskaņā ar minēto tiesību normu tiesības uz vārda brīvību ietver brīvību *saņemt* un izplatīt informāciju vai idejas. Šīs tiesības ir plašākas nekā tiesības piekļūt dokumentiem. Citiem vārdiem sakot, tiesības piekļūt dokumentiem ir loģiski pakārtotas saņemt informāciju vai arī tās ir viena no šo tiesību izpausmēm. Ikvienam ir tiesības saņemt informāciju, lai varētu izmantot vārda brīvību²⁹.

87. Hartas 11. pants atbilst Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (turpmāk tekstā – “Konvencija”) 10. pantam. Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk tekstā – “ECT”) minēto tiesību normu arvien biežāk interpretē kā plašu brīvības saņemt informāciju garantiju, teju atzīstot tiesības piekļūt informācijai³⁰.

88. Runājot tieši par piekļuvi tiesas dokumentiem, ECT lietā *Társaság a Szabadságjogokért* pret Ungāriju³¹ norādīja, ka Ungārija, liedzot nevalstiskai organizācijai (NVO) piekļuvi sūdzībai par valsts Kriminālkodeksa grozījumu iespējamo neatbilstību konstitūcijai, kas tiek izskatīta Konstitucionālajā tiesā, ir pārkāpusi Konvencijas 10. pantu. ECT nosprieda, ka tā ir nevajadzīga iejaukšanās brīvībā

29 — Turklāt specifisku lietas apstākļu gadījumā varētu būt piemērojamas arī citas tiesības, piemēram, tiesības, kas ir paredzētas 13. pantā “Humanitāro un eksakto zinātņu brīvība”. Saskaņā ar šo pantu “pētījumi humanitārajās un eksaktajās zinātnēs ir brīvi. Tiek respektēta akadēmiskā brīvība”.

30 — Skat., piemēram, ECT spriedumus, 2006. gada 10. jūlijs, *Sdružení Jihočeské Matky* pret Čehijas Republiku (ECLI:CE:ECHR:2006:0710DEC001910103); 2009. gada 14. aprīlis, *Társaság a Szabadságjogokért* pret Ungāriju (ECLI:CE:ECHR:2009:0414JUD003737405, 35. punkts); 2012. gada 3. aprīlis, *Gillberg* pret Zviedriju (ECLI:CE:ECHR:2012:0403JUD004172306, 82. un 83. punkts), un 2015. gada 17. februāris, *Guseva* pret Bulgāriju (ECLI:CE:ECHR:2015:0217JUD000698707, 53. punkts).

31 — Skat. ECT spriedumu, 2009. gada 14. aprīlis, *Társaság a Szabadságjogokért* pret Ungāriju (ECLI:CE:ECHR:2009:0414JUD003737405).

saņemt informāciju³². Iespējams, ir vērts pievērst uzmanību tam, ka ECT šādu secinājumu ir izdarījusi attiecībā uz *lietu, kura vēl tika skatīta* Konstitucionālajā tiesā un kurā piekļuve procesuālajiem rakstiem (proti, sākotnējam pārskatīšanas pieprasījumam) tika pieprasīta pirms Konstitucionālās tiesas lēmuma pieņemšanas.

89. Hartas 52. panta 3. punktā ir noteikts, ka Hartā ietverto tiesību nozīme un apjoms ir tādi paši kā Konvencijā noteiktajām tiesībām. Tāpēc Savienības tiesību standartiem nebūtu jābūt zemākiem par tiem, ko ir noteikusi ECT. Laiks rādīs, kā ECT panāks atbilstošu līdzsvaru turpmākajās lietās, kas attiecas uz šo pašu jautājumu³³. Tomēr jau tagad ir diezgan skaidrs, ka sākuma pozīcija tiesu atklātības un tiesai iesniegto lietas dalībnieku procesuālo rakstu pieejamības ziņā drīzāk ir par labu atklātībai un dokumentu pieejamībai.

90. Īsi sakot, uz Tiesu attiecas atklātības princips, un tas ir attiecināms arī uz Tiesas tiesvedības darbību. Arī Hartas 11. panta 1. punktā garantētā brīvība saņemt informāciju, kā to, atsaucoties uz Hartas 52. panta 3. punktu un Konvencijas 10. pantu, ir interpretējusi ECT, nepārprotami norāda uz to, ka būtu jānodrošina lielāka atklātība.

91. Tomēr runas par saistībām un pienākumiem un to tiesību normu uzskaitīšana, saskaņā ar kurām Tiesai, iespējams, ir pienākums kaut ko darīt, nav labākais veids, kā risināt šo jautājumu. Pareizāk būtu šo jautājumu uzdot citādi, proti, jautāt, ko tiesas pašas 21. gadsimta sākumā *vēlētos* darīt, lai pienācīgi sadarbotos ar plašāku auditoriju?

92. Nākamajos divos šīs nodaļas punktos centīšos rast šādu iedvesmu divos līmeņos, – vienā, kas attiecas uz vērtībām (3), un otrajā, kas attiecas uz iedvesmu no salīdzinošajām tiesībām (4). Ko tiesas dara, lai nodrošinātu atklātību, un kāpēc?

3) Vērtības, kas ir tiesu atklātības pamatā

93. Runājot par tiesiskumu, jautājums par atklātības nodrošināšanu nav jauns. Jau 18. gadsimta beigās Džeremijs Bentams [*Jeremy Bentham*] uzsvēra, ka atklātība ir “tiesiskuma pamats”³⁴. Viņš norādīja, ka “bez atklātības neviens labums nav pastāvīgs. Savukārt tur, kur valda atklātība, nekāds ļaunums nevar pastāvēt”, un “šis lieliskais instruments ir vienlīdz iedarbīgs visās jomās – likumdošanā, pārvaldē un tiesu sistēmas darbā”³⁵. Tādējādi lietu izskatīšana atklātā tiesas sēdē un spriedumu publicēšana var tikt uzskatītas par atklātības izpausmi³⁶, kas ir cieši saistīta ar sabiedrības kontroli pār tiesu darbību.

94. Tiesu sistēmai laika gaitā attīstoties, radās vajadzība nodrošināt vēl lielāku atklātību. Mūsdienās tiesām demokrātiskā sabiedrībā ir noteicoša nozīme. Taču vara uzliek pienākumus. Tas it īpaši attiecas uz pārvalstisku tiesu, piemēram, uz Tiesu, jo tā, iespējams, ir “attālāka”³⁷ un tai piemīt autoritāte, kas atšķiras no tradicionālās autoritātes, kura teorētiski piemīt valsts tiesām.

32 — ECT diezgan vispārīgi norāda, ka “ši lieta galvenokārt attiecas nevis uz gadījumu, kurā tiek liegtas vispārējas tiesības piekļūt oficiāliem dokumentiem, bet gan uz iejaukšanos sabiedrības “sargsuņa”, piemēram, preses, centienos pildīt savas funkcijas, kas ir notikusi, izmantojot informācijas monopola sniegtās cenzūras iespējas”. Skat. ECT spriedumu, 2009. gada 14. aprīlis, *Társaság a Szabadságjogokért* pret Ungāriju (ECLI:CE:ECHR:2009:0414JUD003737405, 36. punkts).

33 — Piemēram, skat. vēl neizskatīto lietu par piekļuvi lietas materiāliem: ECT, *Studio Monitor* un *Zuriashvili* pret Gruziju, pieteikums Nr. 44920/09.

34 — Bentham, J. “Draught of a Code for the Organization of the Judicial Establishment in France, in *Works IV* (1790)”, *The Works of Jeremy Bentham, 1838-1843*, Bowring, J., (ed), Russell & Russell, Ņujorka, 1962, 316. lpp.

35 — Bentham, J. “Essay on Political Tactics, in *Works II* (1791)”, *The Works of Jeremy Bentham, 1838-1843*, Bowring, J., (ed), Russell & Russell, Ņujorka, 1962, 314. lpp.

36 — Skat. Dawson, J. P., *The Oracles of Law*, University of Michigan Law School, *Ann Arbor*, 1968, it īpaši 50.–64. lpp.

37 — Skat. ģenerālvokāta L. M. Pojareša Maduru secinājumus lietā *Zviedrija u.c./API un Komisija, API/Komisija un Komisija/API* (C-514/07 P, C-528/07 P un C-532/07 P, EU:C:2009:592, 26. punkta pēdējā rinda).

95. Lai pieņemtie lēmumi būtu sabiedrībai pieņemami, konstitucionālā demokrātijā leģitimitātei būtu jāatbilst varas limenim un uzticētajiem pienākumiem. Protams, ir dažādi leģitimitātes avoti. Piemēram, institucionālā leģitimitāte (*institutional legitimacy*) var tikt nošķirta no argumentatīvās leģitimitātes (*argumentative legitimacy*)³⁸. Tāpat arī procesa leģitimitāti (*input legitimacy*) var nošķirt no rezultātu leģitimitātes (*output legitimacy*)³⁹. Neatkarīgi no klasifikācijas un apzīmējuma jautājums paliek nemainīgs, proti, kā iestāde iegūst leģitimitāti un kur tā rodas?

96. Domājot par to, kādi līdzekļi varētu tikt izmantoti, lai konstitucionālajās demokrātijās vairotu tiesu leģitimitāti, loģiskākā izvēle, šķiet, ir atklātība. Atklātība palīdz nostiprināt tiesu vispārējo leģitimitāti. No vienas puses, atklātība padara tiesu sistēmu demokrātiskāku, savā ziņā palīdzot tiesām labāk reaģēt uz pilsoņu vajadzībām (a). No otras puses, tā uzlabo tiesiskuma kvalitāti, radot stimulu tiesu iestāžu darbības un darba rezultātu uzlabošanai (b).

a) Demokrātiska lietas izskatīšana⁴⁰

97. Tiesu gadījumā sabiedrībā atzīta leģitimitāte nevar tikt iegūta, izmantojot tās pašas tradicionālās metodes, kas tiek izmantotas valdības vai parlamenta gadījumā. Tā ir jāpielāgo specifiskajai un unikālajai neatkarīgas tiesas lomai.

98. Tāpēc tieši atklātība ļauj tiesām uzņemties lielāku atbildību pilsoņu priekšā. Tiesu atklātība padara tiesu sistēmu demokrātiskāku, ļaujot sabiedrībai sekot tam, kā tiek izmantota tiesu vara, nodrošinot sabiedrībai iespēju piedalīties diskusijās un, visbeidzot, veicinot izpratni par tiesas paziņojumiem. Tādējādi tiesu atklātība patiesībā veicina procesa leģitimitāti.

99. Pirmkārt, atklātība nodrošina zināmu demokrātisku kontroli pār tiesām. Galvenais tiesnesis Lords Hjuarts [*Lord Chief Justice Hewart*] ir teicis, ka “tiesiskums ir ne tikai jānodrošina – tas ir jādara tā, lai būtu nepārprotami redzams, ka tiesiskums patiešām ir nodrošināts”⁴¹. Viens no veidiem, kā veicināt šādu demokrātisku kontroli, ir nodrošināt piekļuvi procesuālajiem rakstiem. Procesuālie raksti ir būtiski, lai varētu izprast tiesas nolēmumu, tā saturu un dialektiku, kas ir tiesas nolēmuma pamatā. Tiesas šķiet uzticamākas un efektīvākas, ja tās publisko vismaz dažus no dokumentiem, kurus tās izmanto, taisot spriedumu. Tādējādi sabiedrība var pārliecināties par to, ka tiesa ir rūpīgi pārbaudījusi un apsvērusi dažādos lietas dalībnieku argumentus. Tas sabiedrībai palīdz saprast to, kāda loģika ir tiesas paziņojuma pamatā, un to, kāpēc kāds no argumentiem ir izrādījies spēcīgāks nekā citi.

100. Otrkārt, tiesu atklātība veicina sabiedrības diskusijas. Tā palīdz pilsoņiem, iesaistoties diskusijās un ideju apmaiņā, piedalīties Eiropas sabiedriskās domas veidošanā⁴². Minētās diskusijas tostarp var uzsākt NVO, asociācijas, žurnālisti, sabiedrības “sargsuņi”, pētnieki vai trauksmes cēlēji, kuri palīdz pievērst sabiedrības uzmanību konkrētiem sabiedriski nozīmīgiem jautājumiem⁴³. Tādējādi lielāka atklātība varētu rosināt sabiedrību vairāk uzticēties tiesu iestādēm⁴⁴.

38 — Skat. De S.-O.l'E. Lasser, M., *Judicial Deliberations. A Comparative Analysis of Judicial Transparency and Legitimacy*, Oxford University Press, Oksforda, 2009, 299. un nākamās lpp.

39 — Skat. Scharpf, F., *Regieren in Europa. Effektiv und demokratisch?*, Campus Verlag, Frankfurt/Ņujorka, 1999, 16.–28. lpp.

40 — Skat. Ewing, K. D., “A Theory of Democratic Adjudication: Towards a Representative, Accountable and Independent Judiciary”, no: *Alberta Law Review*, 38. sēj., 2000, 708.–733. lpp. Attiecībā uz Eiropas Savienības Tiesu skat. de Witte, B., “Democratic Adjudication in Europe – How Can the European Court of Justice be Responsive to the Citizens?”, no: Dougan, M., Nic Shuibhne, N., Spaventa, E. (izd.), *Empowerment and Disempowerment of the European Citizen*, Hart Publishing, Oksforda un Portlenda, 2012, 129.–144. lpp.

41 — Spriedums *R* pret *Sussex Justices, ex parte McCarthy* ([1924] 1 KB 256, [1923] *All ER Rep* 233). Mans izcēlums.

42 — Skat. Habermas, J., *Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaats*, Suhrkamp, Frankfurt pie Mainas, 1992, 435. un nākamās lpp.

43 — Skat. ECT spriedumus, 2013. gada 25. jūnijs, *Youth Initiative for Human Rights* pret Serbiju (ECLI:CE:ECHR:2013:0625JUD004813506, 24. punkts) un 2013. gada 28. novembris, *Österreichische Vereinigung Zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung Eines Wirtschaftlich Gesunden Land- und Forstwirtschaftlichen Grundbesitzes* pret Austriju (ECLI:CE:ECHR:2013:1128JUD003953407, 33. punkts), kur īpaši ir uzsverta saistība starp sabiedrības “sargsuņu” iespējām piekļūt informācijai un pienesumu sabiedrības diskusijām.

44 — Skat. ģenerāladvokāta L. M. Pojareša Maduru secinājumu lietā *Zviedrija u.c./API* un Komisija, *API/Komisija* un Komisija/*API* (C-514/07 P, C-528/07 P un C-532/07 P, EU:C:2009:592, 33. punkts).

101. Ir skaidri jānorāda, ka jēgpilna diskusija nevar notikt, ja nav iespējams paust kritiku. Iespējamā kritika nebūtu jāuztver kā mēģinājums kaitēt tiesai kā iestādei. Turklāt bailes no kritikas noteikti nav iemesls, lai noklusētu informāciju. Iespēja paust kritiku ir viena no galvenajām iezīmēm, kas raksturo demokrātisku sabiedrību, kurā tiek augstu vērtēta vārda brīvība un viedokļu plurālisms.

102. Treškārt, tiesu atklātībai ir heirstiska vērtība⁴⁵. Tā palīdz labāk saprast lietas iznākumu. Ja principā tiek nodrošināta piekļuve lietas dalībnieku procesuālajiem rakstiem, kas ir tiesas pamatojuma sākumpunkts, ikviens var noskaidrot, ja ne gluži kāpēc, tad vismaz *kā* tiesa ir pieņēmusi konkrēto lēmumu. Tāpat procesuālie raksti var palīdzēt izprast atsevišķus neskaidrus tiesas paziņojumus un atklāt tiesas spriedumu sistēmiskās iezīmes. Līdz ar to tiesas nolēmumi var kļūt vieglāk prognozējami.

b) Tiesiskuma kvalitāte

103. Atklātība uzlabo gan tiesu darbā izmantojamos resursus, gan tiesu darba rezultātu, proti, uzlabojas ne tikai tiesas nolēmumu, bet arī lietas dalībnieku iesniegto procesuālo rakstu kvalitāte. Atklātība var radīt nepieciešamos apstākļus kvalitatīvām pārmaiņām juridiskajā nozarē, jo sabiedriskā uzraudzība un iespējamā kritika varētu būt efektīvs stimuls, lai ne tikai tiesas, bet arī visi pārējie lietas dalībnieki uzlabotu sava profesionālā darba kvalitāti. Lielāka atklātība var lieti noderēt arī turpmāko lietu dalībniekiem, jo tā var palīdzēt izprast stratēģijas vai argumentācijas modeļus. Tādējādi visdrīzāk uzlabosies gan visu iesaistīto juridisko profesiju pārstāvju darba kvalitāte, gan vispārējā atbilstība tiesiskuma principam.

104. Apkopojot, jānorāda, ka normatīvā līmenī atklātība noteikti uzlabo tiesu vispārējo institucionālo leģitimitāti. Nav nekāda iemesla uzskatīt, ka šis vispārīgais princips nevarētu attiekties arī uz Tiesu. Taču kā konkrēti šādus plašus normatīvus principus ieviest praksē? Šajā ziņā var būt lietderīgi izmantot salīdzinošās tiesības, lai smeltos iedvesmu no citām valsts un starptautiskajām sistēmām.

4) Salīdzinošās tiesības kā iedvesmas avots

105. Eiropas Savienības dalībvalstu prakse attiecībā uz piekļuvi tiesas dokumentiem ir ļoti dažāda⁴⁶. Tikai nedaudzās dalībvalstīs, piemēram, Zviedrijā un Somijā, ir ieviesti īpaši noteikumi par piekļuvi tiesas dokumentiem. Citās valstīs piekļuvi tiesas dokumentiem reglamentē vispārējie noteikumi par piekļuvi publiskiem dokumentiem. Vēl citās valstīs piekļuve tiesas dokumentiem ir paredzēta atbilstošajos valsts civilprocesa, administratīvā procesa vai kriminālprocesa kodeksa noteikumos, kas attiecas uz trešo personu piekļuvi tiesas materiāliem, kā daļa no piemērojamajiem procesuālajiem noteikumiem.

106. Lielākajā daļā dalībvalstu, šķiet, ir ieviesta individuālo pieprasījumu sistēma. Daudzos gadījumos, taču ne vienmēr, piekļuve tiek nodrošināta ar nosacījumu, ka pastāv leģitīmas intereses. Atkarībā no konkrētās lietas būtības piekļuve dokumentiem var tikt nodrošināta vai nu lietas izskatīšanas laikā, vai pēc sprieduma pasludināšanas. Dažās sensitīvās lietās dokumenti var tikt publiskoti tikai pēc atbilstošā konfidencialitātes laikposma beigām.

45 — Skat., piemēram, Sharpston, E., "Transparency and Clear Legal Language in the European Union: Ambiguous Legislative Texts, Laconic Pronouncements and the Credibility of the Judicial System", *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, 12. sēj., 2010, 409.–423. lpp.

46 — Pārskatu par atsevišķām valstu sistēmām skat. *National practices with regard to the accessibility of court documents*, Eiropas Parlaments, Iekšpolitikas ģenerāldirektorāts, Politikas departaments C: Pilsoņu tiesības un konstitucionālie jautājumi, 2013; vai *Report on Access to Judicial Information*, Open Society Justice Initiative, 2009. gada marts.

107. Ārpus Eiropas vairākās jurisdikcijās, tostarp Amerikas Savienotajās Valstīs un Kanādā, šķiet, ir diezgan atvērta attieksme pret trešo personu piekļuvi tiesas dokumentiem, it īpaši procesuālajiem rakstiem⁴⁷.

108. Pievēršoties starptautiskajām jurisdikcijām un kā pirmo piemēru minot ECT, ir jānorāda, ka saskaņā ar Konvencijas 40. panta 2. punktu “sekretariātam glabāšanā nodotie dokumenti ir publiski pieejami, ja vien Tiesas priekšsēdis nenolemj citādi”. Turklāt ECT reglamenta 33. panta 1. punktā ir noteikts, ka “visi dokumenti, ko lietas dalībnieki vai trešās personas iesniegušas sekretariātā saistībā ar prasības pieteikumu [...], ir pieejami sabiedrībai saskaņā ar sekretariāta noteikto kārtību, ja vien palātas priekšsēdētājs [...] nenolemj citādi – vai nu pēc savas ierosmes, vai arī pēc kāda lietas dalībnieka vai citas saistītās personas pieprasījuma”. Pamatojoties uz iepriekš minēto, dokumenti, kas attiecas uz pabeigtām tiesvedībām, tiek publiskoti pēc individuāla pieprasījuma saņemšanas, bet ar dokumentiem, kuri attiecas uz lietām, kas vēl ir izskatīšanā, var iepazīties ECT telpās. Tomēr ir izveidots arī izsmeļošs ierobežojumu saraksts, kas attiecas uz publisku piekļuvi lietas materiāliem⁴⁸.

109. Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (EBTA) Tiesā personas, kurām ir interese par kādu lietu, sekretariātā var iepazīties ar lietu reģistru, kurā ir iekļauti arī procesuālie raksti. Samaksājot nodevu, trešās personas var saņemt kopijas vai izrakstus⁴⁹. Papildus tam ir iespējams iepazīties arī ar ziņojumu tiesas sēdē, kurā ir izklāstīti lietas faktiskie un tiesiskie apstākļi un apkopoti izvirzītie prasības pamati un argumenti un kas ir pieejams tīmekļa vietnē tūlīt pēc sagatavošanas, tātad arī attiecībā uz lietām, kuras vēl ir izskatīšanā.

110. Starptautiskā tiesa tai iesniegtos procesuālos rakstus var publiskot tad, kad tiek uzsākta procesa mutiskā daļa, vai pēc mutiskās daļas uzsākšanas un pēc tam, kad ir noskaidrots lietas dalībnieku viedoklis par attiecīgo dokumentu publiskošanu⁵⁰.

111. Savukārt Starptautiskais jūras tiesību tribunāls lietas dalībnieku procesuālos rakstus publisko tad, kad tiek uzsākta procesa mutiskā daļa, vai arī agrāk, taču tikai pēc tam, kad ir noskaidrots lietas dalībnieku viedoklis⁵¹.

112. Visbeidzot, pašā Eiropas Savienības Tiesā, precīzāk, Vispārējā tiesā, piekļuves nodrošināšana tiesas dokumentiem sākotnēji bija reglamentēta Norādījumu Vispārējās tiesas sekretāram 5. panta 8. punktā. Pēc lietas dalībnieku uzklaušanās trešās personas varēja piekļūt lietas materiāliem, iepriekš saņemot tiešu tiesas priekšsēdētāja vai – ja attiecīgā lieta vēl bija izskatīšanā – lietas iztiesāšanas sastāva priekšsēdētāja atļauju. Pašlaik šis jautājums ir reglamentēts jaunā Vispārējās tiesas Reglamenta⁵² 38. panta 2. punktā, kurā ir pārņemta tiesību norma, kas agrāk tika piemērota Civildienesta tiesā⁵³. Minētajā punktā ir norādīts, ka “neviens trešā persona – ne privāttiesību, ne publisko tiesību subjekts – nevar piekļūt lietas materiāliem, ja nav saņemta tieša Vispārējās tiesas priekšsēdētāja atļauja pēc lietas dalībnieku uzklaušanās. Šī atļauja var tikt piešķirta pilnībā vai daļēji vienīgi tad, ja tiek iesniegts rakstveida pieteikums, kuram pievienots detalizēts leģitīmās intereses piekļūt minētajiem lietas materiāliem pamatojums”.

113. Vai mēs varam kaut ko mācīties no tik atšķirīgiem (un pēc būtības selektīviem) salīdzinošiem piemēriem un, ja varam, tad ko? Šīs nodaļas nobeigumā secinājumu vietā tiks izteiktas četras atziņas.

47 — Šajā ziņā it īpaši skat. *Model Policy for Access to Court Records in Canada*, ko 2005. gada septembrī izdevusi Kanādas Tiesnešu padomes Tiesnešu padomdevēja komiteja tehnoloģiju jomā [*Judges Technology Advisory Committee of the Canadian Judicial Council*], kā arī 2015. gada 17. marta *Policy for Access to Supreme Court of Canada Court Records* (pieejama tīmekļa vietnē: <http://www.scc-csc.ca/case-dossier/rec-doc/pol-eng.aspx>).

48 — ECT reglamenta 33. panta 2. punkts.

49 — EBTA tiesas reglamenta 14. panta 5. punkts.

50 — Starptautiskās tiesas reglamenta 53. pants.

51 — Starptautiskā jūras tiesību tribunāla reglamenta 67. pants.

52 — OV 2015, L 105, 1. lpp.

53 — Civildienesta tiesas Reglamenta 22. panta 2. punkta pirmā daļa (OV 2014, L 206, 1. lpp.).

114. Pirmkārt, tiesu atklātība ir mums visapkārt⁵⁴. Iespējams, vienīgais kopsaucējs, kas vieno ļoti dažādās prakses, kas ieviestas valsts un starptautiskā līmenī, ir tas, ka tiesas kā iestādes pēdējo desmit vai divdesmit gadu laikā ir kļuvušas arvien atklātākas, nevis noslēgtākas.

115. Otrkārt, neatkarīgi no tā, kāda individuālā vai procesuālā kārtība ir ieviesta attiecīgajā sistēmā, lietas dalībnieku procesuālo rakstu iespējamo publiskošanu parasti tomēr pārziņa pašas tiesas. Visdrīzāk, nav daudz sistēmu, kurās vispār netiek nodrošināta piekļuve procesuālajiem rakstiem.

116. Treškārt, salīdzinošā pieeja var būt noderīga, ne tikai apzinot iespējamus normatīvos risinājumus, bet arī vērtējot noteiktu tiesību aktu vai risinājumu sociālo ietekmi un sekas. Raugoties no šīs perspektīvas, nešķiet, ka sistēmās, kurās tiek nodrošināta lielāka atklātība un brīvāka piekļuve tiesas dokumentiem, patiesi būtu vērojamas bieži iztēlotās negatīvās sekas, piemēram, trešo personu centieni izmantot iegūto informāciju ļaunprātīgiem nolūkiem vai savā labā vai mēģinājumi izdarīt spiedienu uz lietas dalībnieku pārstāvjiem vai tiesas locekļiem vai viņus jebkā ietekmēt. Protams, pastāv varbūtība, ka par šādiem gadījumiem vienkārši nav ticis ziņots. Tomēr šobrīd pieejamā salīdzinošā informācija neliecina par to, ka tiešām būtu radušies riski, kas bieži tiek minēti kā iemesls tam, kādēļ tiesās nav iespējams nodrošināt lielāku atklātību.

117. Ceturtā un pēdējā atziņa ir tāda, ka normatīvie un praktiskie risinājumi, kas ir izraudzīti vienā sistēmā, protams, nevar *eo ipso* tikt ieviesti citā tiesu sistēmā. Salīdzinošā argumentācija ir un paliek tikai iedvesmas avots. Tas, ka citi rīkojas kādā noteiktā veidā, nenozīmē, ka būtu jārikojas tāpat. Tomēr, redzot noturīgo tendenci, kas skaidri iezīmē turpmākās attīstības virzienu un kuras pamatā ir spēcīgi normatīvie argumenti par to, kāpēc samērīga tiesu atklātība ir vērtējama pozitīvi, būtu jāsniedz ļoti pārlicinošs skaidrojums, lai izteiktu pieņēmumu, ka Tiesa šajā ziņā atšķiras un tai arī būtu jāatšķiras no citām iestādēm.

D – Piekļuves Tiesas rīcībā esošajiem (ārējiem) tiesas dokumentiem pārskatīšana

118. Ņemot vērā iepriekš minēto, būtu taisnīgi atzīt, ka atklātības līmenis, kāds Tiesā pašlaik tiek nodrošināts attiecībā uz Tiesas tiesvedības darbību⁵⁵, nav optimāls. Ieinteresētas trešās personas nevar piekļūt tiesas materiāliem. Atsevišķos gadījumos varētu būt pieejami procesuālie raksti, kas ir iesniegti lietās, kurās tiesvedība jau ir pabeigta, ja ir ievēroti *API* nosacījumi.

119. Šajā ziņā nozīme ir arī plašākam kontekstam un tiesu prakses attīstībai. Lai gan ir notikušas arī pozitīvas pārmaiņas saistībā ar piekļuvi (vecākiem) Tiesas rīcībā esošajiem tiesas dokumentiem⁵⁶, runājot par vispārēju piekļuvi papildu informācijai par Tiesā notiekošo tiesvedību, ir jāsecina, ka drīzāk ir atceltas līdzšinējās informācijas iegūšanas iespējas, nevis rastas jaunas iespējas. Līdz 1990. gadu vidum ieinteresētās trešās personas varēja iegūt plašāku informāciju par attiecīgo lietu un lietas dalībnieku argumentiem, iepazīstoties ar ziņojumu tiesas sēdē, kas līdz ar Tiesas nolēmumu un ģenerālvokāta secinājumiem tika publicēts Tiesas judikatūras krājumā. Tas vairs nav iespējams, jo ziņojumu tiesas sēdē publicēšana tika izbeigta. Kopš 2012. gada, kad stājās spēkā jaunais reglaments, tiesas sēdes ziņojumi vispār vairs netiek sagatavoti. Turklāt argumenti, ko ir izvirzījušas puses vai personas, kas ir iestājušās lietā, gan Tiesas spriedumos, gan ģenerālvokātu secinājumos tiek izklāstīti aizvien īsāk, un tas tiek darīts acīmredzama un saprotama iemesla dēļ – lai samazinātu tulkošanas izmaksas.

54 — Skeptiķi varētu iebilst, ka agrāk mums visapkārt bija mīlestība. Bet kaut kas acīmredzami ir mainījies (katrā ziņā ir mainījusies sabiedrības attieksme pret tiesām).

55 — Šajā nodaļā nav iztirzāta piekļuve ar Tiesas administratīvo darbību saistītajiem dokumentiem, kas ir paredzēta Eiropas Savienības Tiesas 2012. gada 11. decembra Lēmumā.

56 — Skat. Eiropas Savienības Tiesas 2014. gada 10. jūnija Lēmumu par Eiropas Savienības Tiesas vēsturisko arhīvu glabāšanu Eiropas Savienības Vēsturiskajā arhīvā (Eiropas Universitātes institūtā) (OV 2015, C 406, 2. lpp.).

120. Kopumā, lai cik paradoksāli tas nebūtu, vispārējās internetā pieejamās informācijas pārpilnības laikmetā ieinteresētās personas ārpus Tiesas faktiski saņem aizvien mazāk informācijas par Tiesas nolēmumu pieņemšanas procesu. Ir laiks pārmaiņām. Ņemot vērā iepriekš minēto, plašākas piekļuves nodrošināšana dažiem Tiesas rīcībā esošajiem tiesas dokumentiem patiesībā būtu jāuzskata par mēģinājumu atjaunot līdzsvaru Tiesas īstenotās tiesvedības izpratnes ziņā, – dažas informācijas iegūšanas iespējas praktisku apsvērumu dēļ ir tikušas atceltas. Tāpēc būtu jāparedz citas, piemēram, plašāka piekļuve Tiesā iesniegtajiem procesuālajiem rakstiem.

121. Pirms sniegt dažus ierosinājumus šajā jomā, būtu jānorāda trīs lietas.

122. Pirmkārt, visu šajā nodaļā minēto ierosinājumu pamatā ir LESD 15. panta 1. punktā paredzētais atklātības princips. Vēlreiz skaidri jānorāda, ka gadījumos, kad Tiesa veic tiesu varas pienākumus, tai *nav* pienākuma īstenot tiesības piekļūt dokumentiem. Šajā nodaļā drīzāk ir izteikts viedoklis par to, ko tiesu iestādei, kura atbilstoši reaģē uz pilsoņu vajadzībām un pienācīgi sadarbojas ar plašāku sabiedrību, būtu jāvēlas darīt pēc savas iniciatīvas.

123. Šajā ziņā labs piemērs var būt Eiropas Centrālās bankas (turpmāk tekstā – “ECB”) izraudzītā pieeja. ECB ir līdzīgā situācijā kā Tiesa. Saskaņā ar LESD 15. panta 3. punkta ceturto daļu ECB tiesības piekļūt dokumentiem ir jāievēro tikai gadījumos, kad tā veic administratīvus pienākumus⁵⁷. Tas tomēr nav kavējis ECB jau pirms kāda laika brīvprātīgi nodrošināt plašāku piekļuvi dokumentiem, pamatojoties uz LES 1. panta otrajā daļā paredzēto plašo atklātības jēdzienu⁵⁸.

124. Otrkārt, ņemot vērā iepriekšējo punktu, uz Tiesu neattiecas arī Regula Nr. 1049/2001. Tomēr, lai arī Regulas noteikumi nav piemērojami, tajos paredzētie principi un atbilstošā judikatūra var palīdzēt atrast piemērotu likumdošanas risinājumu, kā tas faktiski notika arī Tiesas 2012. gada 11. decembra Lēmuma gadījumā.

125. Treškārt, saistībā ar piekļuvi būtu jānošķir divas Tiesas rīcībā esošo *tiesas* dokumentu⁵⁹ kategorijas: “iekšējie tiesas dokumenti” un “ārējie tiesas dokumenti”.

126. *Iekšējie* tiesas dokumenti ir dokumenti, kas ir sagatavoti Tiesā iekšējai lietošanai, piemēram, secinājumu vai spriedumu projekti, ievadziņojumi, piezīmes procesuāla nolēmuma pieņemšanai vai piezīmes lietas apspriešanai. Šie dokumenti attiecas uz pašu tiesas spriešanas procesu. Kamēr nav būtiski mainījušās tiesu varas funkcijas, uz šiem dokumentiem nevar tikt attiecināts atklātības princips⁶⁰.

127. Tiesas rīcībā esošie *ārējie* tiesas dokumenti ir vai nu dokumenti, ko Tiesa ir sagatavojusi, lai saistībā ar tiesvedību sazinātos ar citām personām vai struktūrām (pusēm, personām, kas iestājušās lietā, vai valsts tiesām), vai dokumenti, ko Tiesai saistībā ar tiesvedību ir iesniegušas trešās personas, piemēram, lietas dalībnieku iesniegtie procesuālie raksti un valsts tiesu iesniegtie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu. Ja vien konkrētajā gadījumā nav piemērojams neviens no izņēmumiem, kas liedz nodrošināt piekļuvi šiem dokumentiem, tie principā var tikt publiskoti, lai veicinātu Tiesas atklātību.

57 — Lai gan tobrīd vēl nebija pieņemta Līguma norma, saskaņā ar kuru ECB būtu jānodrošina piekļuve administratīvajiem dokumentiem, ECB šādu piekļuvi paredzēja jau 1998. gada 3. novembra Lēmumā ECB/1998/12 par publisku piekļuvi Eiropas Centrālās bankas dokumentiem un arhīvam (OV 1999, L 110, 30. lpp.).

58 — Eiropas Centrālās bankas 2004. gada 4. marta Lēmums par publisku piekļuvi Eiropas Centrālās bankas dokumentiem (OV 2004, L 80, 42. lpp.).

59 — Pretstatā Tiesas *administratīvajiem* dokumentiem.

60 — Ja vien daži no šiem dokumentiem netiek padarīti pieejami Vēsturiskajā arhīvā (skat. šo secinājumu 56. zemsvītras piezīmi).

128. Viss turpmākais šajā nodaļā attiecas tikai uz Tiesas rīcībā esošajiem *ārējiem* tiesas dokumentiem. Runājot par praktisko piekļuves kārtību, uzskatu, ka Tiesai pēc pieprasījuma būtu jāpiešķir fiziska (1) un attālināta (2) piekļuve ārējiem tiesas dokumentiem. Ideālā gadījumā tā varētu nodrošināt piekļuvi atsevišķiem dokumentiem arī pēc savas ierosmes (3).

1) *Fiziska trešo personu piekļuve atsevišķiem lietas dokumentiem*

129. Pēc attiecīga pieprasījuma trešām personām būtu jānodrošina iespēja Tiesas telpās iepazīties ar lietas materiāliem vai drīzāk ar to lietas materiālu daļu, kas ietver ārējos tiesas dokumentus, gan attiecībā uz lietām, kuru izskatīšana jau ir pabeigta, gan attiecībā uz lietām, kuras vēl ir izskatīšanā⁶¹.

130. Varētu tikt paredzēta atšķirīga piekļuves kārtība lietām, kuras vēl ir izskatīšanā, un lietām, kuru izskatīšana jau ir pabeigta. Šajos gadījumos atšķiras nodrošināmais interešu līdzsvars. Jāatrod līdzsvars starp diviem pretējiem mērķiem, – no vienas puses, jānodrošina atklātība, bet no otras – jāaizsargā tiesvedība. Līdz sprieduma pasludināšanai (vai vismaz līdz mutvārdu paskaidrojumu uzklaušanai vai rakstveida procesa beigām, ja attiecīgajā lietā netiek uzklauti mutvārdu paskaidrojumi) juridiskajām diskusijām būtu jānotiek Tiesā, tiesas zālē, nevis plašsaziņas līdzekļos. Turklāt, lai gan izteiktie brīdinājumi par iespējamo lietas dalībnieku vai viņu pārstāvju ietekmēšanu vai apdraudējumu nebūtu jāpārspilē, šādi gadījumi tomēr nevar tikt pilnīgi izslēgti.

131. Tomēr nav pamata *prima facie* pieņemt, kā tas ir izdarīts spriedumā lietā *API*, ka tiesas dokumentu publiskošana attiecībā uz lietu, kura vēl ir izskatīšanā, automātiski ir pretrunā tiesvedības aizsardzības prasībai. Katrs gadījums ir jāvērtē atsevišķi, tostarp, ņemot vērā šeit iztirzātā priekšlikuma institucionālo aspektu, proti, ja Tiesa pati lemj par dokumentu iespējamo publiskošanu, iespējams, mazinās nepieciešamība formulēt jebkādus pieņēmumus, lai sniegtu vadlīnijas administratīvajai rīcībai.

132. Tāpēc varētu tikt nodrošināta piekļuve arī ārējiem tiesas dokumentiem, kas attiecas uz lietām, kuras *vēl ir izskatīšanā*, lai gan salīdzinājumā ar lietām, kuru izskatīšana jau ir pabeigta, minētā piekļuve būtu ierobežota. Ja attiecīgā lieta vēl ir izskatīšanā, trešai personai, kura ir pierādījusi, ka tai ir leģitīma interese iepazīties ar kādu dokumentu, būtu jābūt tiesīgai pēc individuāla pieprasījuma iesniegšanas Tiesas telpās piekļūt minētajam dokumentam. Lēmums par piekļuves nodrošināšanu būtu jāpieņem palātas priekšsēdētājam, kurš, iespējams, vislabāk var izvērtēt konkrētās lietas apstākļus un lietā iesaistīto personu atšķirīgās intereses. [Pirms dokumentu publiskošanas] būtu jāapspriežas ar izskatīšanā esošās tiesvedības dalībniekiem.

133. Attiecībā uz lietām, kuru izskatīšana ir *pabeigta* un kuras nav saistītas ar kādu no lietām, kuras vēl ir izskatīšanā, būtu jāparedz vienkāršāka piekļuves kārtība. Vairs nebūtu jāpierāda leģitīma ieinteresētība. Patiesībā interešu izsvēršanas ziņā var tikt pieņemts, ka vispārējā sabiedrības ieinteresētība tajā, lai tiktu nodrošināta atklātība, ir svarīgāka un piekļuve tiks nodrošināta, ja vien nebūs pamatots iemesls šādu piekļuvi liegt, piemēram, personas datu, nepilngadīgu personu vai komercnoslēpumu aizsardzība. Tādu pašu apsvērumu, kā arī vairāku praktisku iemeslu dēļ gadījumos, kad lietas izskatīšana jau ir pabeigta, vairs nebūtu jāapspriežas ar lietas dalībniekiem.

61 — Šāds risinājums savā ziņā (lai arī nedaudz mainītā veidā) atbilst Vispārējās tiesas un arī nu jau likvidētās Civildienesta tiesas reglamentu noteikumiem (skat. šo secinājumu 112. punktu).

2) Attālināta trešo personu piekļuve atsevišķiem lietas dokumentiem

134. Lai atvieglotu individuālu piekļuvi, būtu jāparedz arī iespēja pieprasīt attālinātu piekļuvi atsevišķiem ārējiem tiesas dokumentiem, kas ir iekļauti lietas materiālos. Šāda piekļuve visdrīzāk būs piemērota standarta dokumentiem, kas parasti ir lietas materiālos, piemēram, procesuālajiem rakstiem, ko iesniegušas puses vai personas, kuras iestājušās lietā.

135. Zināmas attālinātas piekļuves nodrošināšana faktiski ir ne tikai ieinteresētās trešās personas, bet arī pašas iestādes interesēs. Ieinteresēto trešo personu gadījumā par labu attālinātai piekļuvei liecina līdztiesības un sociālie apsvērumi, – ne katrs var atļauties personīgi ierasties Luksemburgā, lai Tiesas telpās iepazītos ar lietas materiāliem. Tiesa dažādos kontekstos ir vairākkārt norādījusi, ka ir jāaizsargā tiesību būtība un jānodrošina iespēja šīs tiesības pilnvērtīgi izmantot, nevis tikai formāli jānodrošina kādu tiesību vai tiesiskās aizsardzības līdzekļu esamība⁶².

136. Katrā ziņā uz attālinātu piekļuvi būtībā būtu jāattiecinā tie paši nosacījumi, kurus iepriekš 130.–133. punktā ierosināts attiecināt uz fizisku piekļuvi lietu materiāliem Tiesas telpās. Tomēr ieinteresētajai personai, protams, ir daudz konkrētāk jānorāda, kādus tieši dokumentus tā vēlētos saņemt. Tāpat varētu tikt noteikti samērīgi ierobežojumi attiecībā uz kopiju skaitu un ieviesta atbilstoša maksa par šo kopiju izsniegšanu.

3) Tiešsaistes piekļuve atsevišķiem tiesas dokumentiem

137. Visbeidzot, papildinot un arī paplašinot individuālos pieprasījumus, attiecībā uz lietām, kurās tiesvedība ir pabeigta (vai vismaz uz daļu no šīm lietām), varētu tikt paredzēta proaktīvāka pieeja atsevišķu ārējo tiesas dokumentu publiskošanai. Šādos gadījumos būtiskākie ārējie tiesas dokumenti – piemēram, lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, lietas dalībnieku procesuālie raksti un attiecīgā gadījumā arī valsts tiesas galīgais spriedums – varētu regulāri tikt publiskoti Tiesas tīmekļa vietnē. Šie dokumenti, kā arī Tiesas nolēmums un ģenerāladvokāta secinājumi, ja tādi tiktu sniegti, kopā veidotu “e-lietas materiālus tiešsaistē”.

138. Šis ierosinājums būtībā nav nemaz tik revolucionārs, kā sākumā varētu domāt, – visi trīs minētie dokumentu veidi tā vai citādi bieži vien jau ir publiski pieejami. Jautājumi, ko valsts tiesas ir uzdevušas lūgumos sniegt prejudiciālu nolēmumu, jau tiek publicēti *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*. Turklāt vairumā dalībvalstu tiesību sistēmu minētie lūgumi tiek klasificēti kā parasti tiesas nolēmumi, kas visdrīzāk tāpat jau ir pieejami attiecīgajās valstu tiesu tiešsaistes datubāzēs⁶³. Tas pats attiecas arī uz valsts tiesas galīgo spriedumu – vairumā jurisdikciju arī tas būs pieejams tiešsaistē. Savukārt Komisijas procesuālie raksti, kas iesniegti lietās, kurās tiesvedība ir pabeigta, jau ir pieejami saskaņā ar spriedumu lietā *API*, un, ja Tiesa ņemtu vērā šo secinājumu pirmajā nodaļā (A) atbalstīto pieeju, Komisijai būtu jānodrošina piekļuve arī citu lietas dalībnieku iesniegtajiem rakstveida apsvērumiem.

139. Tātad visa iepriekš minētā informācija tā vai citādi jau ir publiski pieejama. Šo informāciju tikai ir grūti atrast, un tai ir grūti piekļūt, jo tā ir publiskota vairākās datubāzēs, ko uztur daudzas dalībvalstis un Savienības iestādes. Šāda proaktīva pieeja noteikti veicinātu diskusijas un izpratni par Eiropas Savienības tiesībām, kas, protams, ir pašas Tiesas interesēs. Patiesībā šāda pieeja šai iestādei un fiziskajām personām ļautu ietaupīt laiku un līdzekļus, jo nebūtu jāiesniedz un jāizskata īpaši pieprasījumi piekļuves saņemšanai.

62 — Pēc plašākas analogijas ar lietām, kuras attiecas uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, skat. spriedumus, 2016. gada 15. septembris, *Star Storage* u.c. (C-439/14 un C-488/14, EU:C:2016:688, 44. punkts), vai 2010. gada 22. decembris, *DEB* (C-279/09, EU:C:2010:811, 28. punkts).

63 — Turklāt dažas valsts tiesas, it īpaši augstākās tiesas, iet vēl tālāk un saistībā ar lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko tās ir iesniegušas Tiesā, pašas savā tīmekļa vietnē publisko attiecīgos dokumentus – parasti tiek publiskots sākotnējais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, Tiesas atbilde un valsts tiesas galīgais spriedums.

140. Nobeigumā vēlos izteikt vēl trīs piezīmes, kas attiecas uz visiem trim šajā nodaļā aprakstītajiem piekļuves veidiem: pirmkārt, uzskatu, ka ārējo tiesas dokumentu gadījumā atklātība tiek nodrošināta, ja ir nodrošināta iespēja iepazīties ar lietas materiāliem vai attālināti piekļūt dokumentiem *redakcijā, kādā Tiesa tos ir saņēmusi* no lietas dalībnieka, tostarp oriģinālvalodā, kurā attiecīgie dokumenti sākotnēji ir tikuši saņemti.

141. Otrkārt, ja Tiesa nolemtu pieņemt kādu no šajā nodaļā izteiktajiem priekšlikumiem, tie būtu jāīsteno pakāpeniski, ļaujot iesaistītajām personām, ja tās to vēlētos, atbilstoši pielāgot savu rīcību. Konkrēti, lietas dalībniekiem būtu savlaicīgi jāsaņem skaidri norādījumi par to, ka trešās personas varētu lūgt piekļuvi lietas materiāliem. Un, ja tas tiešām notiktu, dokumenta (procesuālā raksta) autoram varētu būt tiesības norādīt Tiesai, kuras iesniegto procesuālo rakstu daļas nebūtu izpaužamas.

142. Treškārt, lai īstenotu šajā nodaļā izteiktos priekšlikumus, protams, būtu jāievieš virkne citu tehnisku pielāgojumu. Tomēr nedrīkst pieļaut, ka tehniskās un darbības problēmas liedz saskatīt sākotnējās vērtības, kas spilgti atspoguļo to, kāda Tiesa vēlas būt. Neveicot pārmaiņas, nevar tikt īstenotas reformas.

4) Nobeigums

143. Visbeidzot, lai vērtējums būtu pilnīgs, būtu jāatbild uz jautājumu, kā šajā nodaļā izteiktie priekšlikumi būtu savienojami ar Tiesas spriedumu lietā *API*, kuru, iespējams, papildinās Tiesas spriedums šajā lietā.

144. Kā esmu atzinis iepriekš (skat. B nodaļu), *API* pieeja, attiecībā uz kuru šajā lietā esam nonākuši pie galējiem, taču loģiskiem un ļoti nepieciešamiem secinājumiem, nebūt nav ideāla. Tomēr, iekams Tiesa pati nenodrošinās piekļuvi atsevišķiem tās rīcībā esošiem tiesas dokumentiem, minētajai pieejai un tās sniegtajām iespējām būtu jāpaliek spēkā. Tiklīdz Tiesa būs izstrādājusi noteikumus par piekļuvi tās rīcībā esošajiem tiesas dokumentiem, šiem noteikumiem kā *lex specialis* tomēr būtu jābūt prioritāriem salīdzinājumā ar judikatūrā iedibināto pieeju, kas ir noteikta spriedumā lietā *API* un, iespējams, tiks paplašināta šajā lietā.

145. Pēc šādas sistēmas izveides jebkurš pieteikums nodrošināt piekļuvi tiesas dokumentiem galvenokārt būtu jāiesniedz Tiesai. Praksē, ja attiecīgais lūgums pirms citas Savienības iestādes ir iesniegts Tiesai, tās lēmums par to, vai būtu jāpiešķir piekļuve, ir saistošs Komisijai un pārējām Savienības iestādēm. Tas nozīmē, ka, ja Tiesa ir atteikusi piekļuvi šiem dokumentiem, šīs iestādes nedrīkstētu publiskot pieprasītos dokumentus, pat ja tie būtu šo iestāžu rīcībā. Ja pieteikums par piekļuvi trešo personu dokumentiem vispirms tiktu adresēts Komisijai vai citai iestādei, uz kuru attiecas Regula, es ieteiktu attiecīgo pieteikumu pārsūtīt Tiesai. Tomēr tam principā nebūtu jāliedz iestādēm pašām publiskot savus dokumentus, proti, savus procesuālos rakstus. Lietas dalībnieki arī turpmāk varētu pēc saviem ieskatiem publiskot savus procesuālos rakstus atbilstoši līdzšinējai judikatūrai⁶⁴.

E – Tiesāšanās izdevumi

146. Komisija tiesas sēdē lūdza Tiesu atbilstoši Reglamenta 138. panta 3. punkta noteikumiem piespriest *P. Breyer* segt savus tiesāšanās izdevumus arī tad, ja apelācijas sūdzība tiktu noraidīta.

147. Savukārt *P. Breyer* lūdza Tiesu piespriest Komisijai segt ar apelācijas tiesvedību saistītos tiesāšanās izdevumus. *P. Breyer* arī aicināja Tiesu precizēt, vai persona iegūtos dokumentus var izmantot tikai savu privāto interešu aizstāvībai vai arī tā var šos dokumentus brīvi publicēt tīmeklī un tos komentēt.

64 — Skat. spriedumu, 2000. gada 3. aprīlis, Vācija/Parlaments un Padome (C-376/98, EU:C:2000:181, 10. punkts).

148. Pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa pēc būtības apmierināja *P. Breyer* prasību. Tomēr tā piesprieda *P. Breyer* samaksāt pusi no Komisijas izdevumiem, pamatojoties uz to, ka viņš pirms tiesvedības beigām savā tīmekļa vietnē bija publicējis iebildumu rakstu, repliku, Zviedrijas iestāšanās rakstu un Komisijas un prasītāja saraksti saistībā ar minēto dokumentu publikāciju. Dokumentu publikācijai bija pievienota iespēja interneta lietotājiem publicēt komentārus, un tādēļ tika pievienoti vairāki pret Komisiju vērsti kritiski komentāri⁶⁵.

149. Ir jānorāda, ka Vispārējās tiesas lēmums par tiesāšanās izdevumiem nav izskatāmās apelācijas sūdzības priekšmets. Komisija šo jautājumu nav oficiāli izvirzījusi kā atsevišķu apelācijas pamatu. Arī *P. Breyer* nav iesniedzis pretapelācijas sūdzību pret minēto lēmumu.

150. Tā vietā Komisija izskatāmajā apelācijas sūdzībā aicina Tiesu par tiesāšanās izdevumiem apelācijas tiesvedībā lemt līdzīgi, kā to ir darījusi Vispārējā tiesa. Tātad Tiesa netieši tiek aicināta apstiprināt Vispārējās tiesas pieeju, būtībā apelācijas instancē rikojoties tāpat.

151. Es Tiesai neieteiktu to darīt. Attiecībā uz lēmumu par tiesāšanās izdevumiem šajā apelācijas tiesvedībā es divu iemeslu dēļ ieteiktu Tiesai rīkoties saskaņā ar ierastajiem Reglamenta 138. panta 1. punkta noteikumiem un piespriet Komisijai kā lietas dalībnieci, kurai spriedums ir nelabvēlīgs, atlīdzināt visus atbildētāja tiesāšanās izdevumus.

152. Pirmkārt, pat tad, ja Vispārējās tiesas pieeja attiecībā uz tiesāšanās izdevumiem tiktu apstiprināta līdzīgā situācijā, Vispārējā tiesa jau ir piespriedusi atbildētājam segt pusi no viņa tiesāšanās izdevumiem. Šajā ziņā nesaprotu, kāpēc arī apelācijas instancē atbildētājam būtu vēlreiz jāpiespriež sods par to pašu iespējamo pārkāpumu.

153. Otrkārt, jāatzīst, ka man ir arī vispārējas iebildes pret Vispārējās tiesas izraudzīto pieeju. Lemjot par tiesāšanās izdevumiem šajā lietā, Vispārējā tiesa pamatojās uz tās iepriekš pieņemto spriedumu lietā *Svenska*⁶⁶. Tomēr man šķiet, ka minētā lieta gan faktiski, gan procesuāli atšķiras no šīs lietas.

154. Runājot par lietas faktiskajiem apstākļiem, lietā *Svenska* tika norādīts, ka prasītājs tīmeklī ir publicējis rediģētus, t.i., pārveidotus, attiecīgo tiesas dokumentu tekstus, kā arī Padomes pārstāvju tālruņa un faksa numurus, nepārprotami aicinot sabiedrību sūtīt komentārus, lai tādējādi izdarītu spiedienu uz Padomi un izraisītu sabiedrības nosodījumu attiecībā uz Padomes pārstāvju darbu⁶⁷. Tāpēc Padome prasītājam atlīdzināja tikai divas trešdaļas no viņa tiesāšanās izdevumiem, lai gan minētajā lietā tika apmierināti visi prasītāja prasījumi. Šķiet, ka šajā lietā *P. Breyer* tīmeklī ir publicējis tikai pilnu saņemto dokumentu tekstu bez jebkādiem pārveidojumiem, turklāt tikai pēc visu personas datu anonimizācijas. Šādas rīcības dēļ, kas varētu tikt uzskatīta par daudz mazāku pārkāpumu, atbildētājam tika atlīdzināta tikai puse no viņa tiesāšanās izdevumiem.

155. Šķiet, ka ir arī procesuālas atšķirības. Lietā *Svenska* Pirmās instances tiesa uzskatīja, ka jautājums par tiesas dokumentu publicēšanu internetā bija jāizskata iepriekš, un lietas dalībnieki tika aicināti iesniegt savus apsvērumus saistībā ar šo jautājumu, bet attiecīgais starpgadījums tika apspriests un tika izvērtēta minētās publikācijas ietekme uz tiesvedības gaitu⁶⁸. Turpretim šajā lietā nav īsti skaidrs, kā (faktu ziņā diezgan atšķirīgā) dokumentu publicēšana būtu ierobežojusi Komisijas aizstāvības tiesības un kāpēc tā varētu tikt uzskatīta par procesuālo dokumentu ļaunprātīgu izmantošanu⁶⁹.

65 — Pārsūdzētā sprieduma 126. punkts, ņemot vērā tā 120. un 122. punktu.

66 — Spriedums, 1998. gada 17. jūnijs, *Svenska Journalistförbundet*/Padome (T-174/95, EU:T:1998:127).

67 — Spriedums, 1998. gada 17. jūnijs, *Svenska Journalistförbundet*/Padome (T-174/95, EU:T:1998:127, 138. punkts).

68 — Spriedums, 1998. gada 17. jūnijs, *Svenska Journalistförbundet*/Padome (T-174/95, EU:T:1998:127, 22.–24. punkts).

69 — Pārsūdzētā sprieduma 123. un 124. punkts, kur Komisijas prasījums attiecībā uz tiesāšanās izdevumiem acimredzot ir ticis izvirzīts tikai tiesas sēdē (pārsūdzētā sprieduma 25. punkts).

156. Visu šo iemeslu dēļ es Tiesai ieteiktu ievērot vispārējos noteikumus, kas ir piemērojami, lemjot par tiesāšanās izdevumu segšanu apelācijas tiesvedībā, proti, lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, būtu jāpiespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Iespējams, tālejošais Tiesas nolēmums par to, vai un kā lietas dalībnieks var tīmeklī publicēt procesuālos rakstus, ko ir iesniegusi otra puse vai persona, kas iestājusies lietā, būtu jāatliek, lai to varētu rūpīgi un pilnvērtīgi izvērtēt citā lietā, kur šis jautājums tiktu pienācīgi izskatīts un apspriests.

VI – Secinājumi

157. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai:

- noraidīt apelācijas sūdzību;
- piespriest Komisijai segt savus tiesāšanās izdevumus un atlīdzināt *Patrick Breyer* tiesāšanās izdevumus;
- piespriest Spānijas Karalistei, Francijas Republikai, Somijas Republikai un Zviedrijas Karalistei segt savus tiesāšanās izdevumus pašām.